

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MELCHIORA WATHELETA
przedstawiona w dniu 29 kwietnia 2014 r.¹

Sprawa C-580/12 P

**Guardian Industries Corp.
Guardian Europe Sàrl
przeciwko**

Komisji Europejskiej

Odwołanie — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Rynek szkła płaskiego —
Obliczanie grzywny — Uwzględnienie sprzedaży wewnętrznej przedsiębiorstw — Rozsądny termin —
Dopuszczalność dowodów przedstawionych z opóźnieniem

1. W niniejszym odwołaniu Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl (zwane dalej łącznie „Guardian” albo „wnoszącymi odwołanie”) wnoszą o uchylenie wyroku Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja², w którym Sąd Unii Europejskiej oddalił ich skargę. Skarga ta zmierzała do stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 28 listopada 2007 r., na mocy której Komisja Europejska nałożyła na nie grzywnę w wysokości 148 milionów EUR za uczestnictwo w kartelu na rynku szkła płaskiego w okresie od kwietnia 2004 r. do lutego 2005 r.³

2. Przy obliczaniu kwoty grzywny, która jest kwestią zasadniczą we wniesionej do Sądu skardze, Komisja nie uwzględniła „sprzedaży wewnętrznej”, to jest sprzedaży własnej przedsiębiorstwom wertykalnie ze sobą powiązanych. Guardian, która dokonywała jedynie sprzedaży niepowiązanym podmiotom trzecim, twierdzi, że zgodnie z zasadą niedyskryminacji powinna korzystać z obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny proporcjonalnie do udziału sprzedaży wewnętrznej w całkowitej wielkości rynku. Inna ważna kwestia podniesiona w tej sprawie odnosi się do rozsądnego terminu postępowania przed Sądem, zwłaszcza że pomiędzy zakończeniem pisemnego etapu postępowania a wydaniem przez Sąd decyzji o wszczęciu ustnego etapu postępowania upłynęło trzy lata i pięć miesięcy, w czasie których bez wyraźnej przyczyny nie dokonano żadnej czynności procesowej.

1 — Język oryginału: francuski.

2 — T-82/08, EU:T:2012:494 (zwany dalej „zaskarżonym wyrokiem”).

3 — Decyzja Komisji z dnia 28 listopada 2007 r. C(2007) 5791 wersja ostateczna dotycząca postępowania na podstawie art. 81 WE [obecnie art. 101 TFUE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39165 – Szkło płaskie), której streszczenie zostało opublikowane w Dz.U. 2008 C 127, s. 9 (zwana dalej „sporną decyzją”). W niniejszej opinii używam dawnej numeracji traktatowej, ponieważ sporna decyzja została wydana pod rządami traktatu WE.

I – Okoliczności powstania sporu

3. Okoliczności powstania sporu i wydania spornej decyzji zostały w pkt 1–10 zaskarżonego wyroku przedstawione w następujący sposób:

- „1 Skarżące, spółki Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl, wchodzi w skład grupy Guardian, prowadzącej działalność w zakresie produkcji szkła płaskiego i szkła samochodowego. Guardian Industries jest spółką stojącą na czele grupy Guardian i posiada pośrednio 100% kapitału Guardian Europe.
 - 2 W dniach 22, 23 lutego i 15 marca 2005 r. Komisja Wspólnot Europejskich przeprowadziła niezapowiedziane kontrole, w szczególności w pomieszczeniach spółek Guardian Flachglas GmbH, Guardian Europe i Guardian Luxguard I SA.
 - 3 W dniu 2 marca 2005 r. spółka Asahi Glass Co. Ltd i wszystkie jej spółki zależne, w tym Glaverbel SA/NV, późniejsza AGC Flat Glass Europe SA/NV (zwana dalej »Glaverbel«), złożyły wniosek o zwolnienie z grzywny lub, ewentualnie, o jej zmniejszenie na podstawie obwieszczenia Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3).
 - 4 W dniu 3 stycznia 2006 r. Komisja wszczęła postępowanie na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) i powiadomiła o nim strony w dniu 6 marca 2006 r.
 - 5 W dniu 10 lutego 2006 r. Komisja zwróciła się do licznych przedsiębiorstw, w tym do skarżących, z żądaniem udzielenia informacji. Spółka Guardian Europe odpowiedziała na to żądanie w dniu 10 marca 2006 r.
 - 6 W dniu 9 marca 2007 r. Komisja sporządziła pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, skierowane w dniach 13 i 14 marca 2007 r. do licznych przedsiębiorstw, w tym do skarżących.
 - 7 W dniu 28 listopada 2007 r. Komisja wydała [sporną] decyzję [...] podaną do wiadomości skarżących w dniu 3 grudnia 2007 r.
 - 8 [Sporna] decyzja została również skierowana do spółek Asahi Glass, Glaverbel[, a także do] Pilkington Deutschland AG, Pilkington Group Ltd, Pilkington Holding GmbH (te trzy ostatnie zwane dalej łącznie »Pilkington«), Compagnie de Saint-Gobain SA i Saint-Gobain Glass France SA (zwanych dalej łącznie »Saint-Gobain«).
 - 9 W [spornej] decyzji Komisja wskazała, że spółki, do których decyzja ta została skierowana, brały udział w jednolitym i ciągłym naruszeniu art. 81 ust. 1 WE, które objęło terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), polegającym na ustalaniu podwyżek cen, cen minimalnych, cen docelowych, zamrażania cen, a także innych warunków handlowych dla niepowiązanych klientów czterech kategorii produktów ze szkła płaskiego wykorzystywanych w sektorze budownictwa, a mianowicie szkła typu float, szkła o niskiej emisyjności, szkła laminowanego oraz nieprzetworzonych luster, a także na wymianie mających szczególne znaczenie informacji handlowych.
 - 10 Skarżące zostały uznane winnymi naruszenia za okres od dnia 20 kwietnia 2004 r. do dnia 22 lutego 2005 r. i została na nie nałożona solidarnie grzywna 148 mln EUR”.
4. Pismem z dnia 12 lutego 2008 r. Guardian zaskarżyła do Sądu sporną decyzję.

II – Zaskarżony wyrok

5. Na poparcie swych żądań dotyczących częściowego stwierdzenia nieważności spornej decyzji Guardian podniosła jeden zarzut, oparty na błędach w ocenie okoliczności faktycznych dotyczących okresu ich uczestnictwa w kartelu i jego geograficznego zasięgu. Na poparcie żądań dotyczących częściowego obniżenia kwoty grzywny podniosły one trzy zarzuty. Pierwszy dotyczył obniżenia kwoty nałożonej na nie grzywny w konsekwencji częściowego stwierdzenia nieważności spornej decyzji. W drugim zarzucie podniosły one naruszenie zasady niedyskryminacji i obowiązku uzasadnienia. Zarzut trzeci dotyczył błędu w ocenie roli odgrywanej przez Guardian w kartelu. Sąd oddalił tę skargę w całości.

6. Na wstępie Sąd w kwestii dopuszczalności pisma przedstawionego przez Komisję dnia 10 lutego 2012 r. orzekł, co następuje:

„19 Skarżące podważyły na rozprawie dopuszczalność pisma Komisji z dnia 10 lutego 2012 r. ze względu na to, że zawierało ono dane, których nigdy wcześniej nie podano do wiadomości skarżących.

20 Komisja uważa, że pismo to, stanowiące uzupełnienie do odpowiedzi z dnia 23 stycznia 2012 r. na zadane jej przez Sąd pytania, jest dopuszczalne.

21 Należy zaznaczyć, że pismo to zostało doręczone Sądowi po upływie wyznaczonego Komisji terminu, lecz zostało jednak przekazane skarżącym w dniu 10 lutego 2012 r. Pismo to zawiera uwagi dotyczące dokumentu przedstawionego przez skarżące w dniu 8 lutego 2012 r., jak również uzupełnienie do odpowiedzi Komisji na pisemne pytanie Sądu w celu udzielenia na nie odpowiedzi przed rozprawą, dotyczące metody obliczania kwoty grzywny zaproponowanej przez skarżące w przypadku wykluczenia sprzedaży wewnętrznej. Komisja wyjaśniła w nim zatem, po pierwsze, że dane wymienione w tabeli nr 1 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów dotyczyły nie tylko sprzedaży wewnętrznej, lecz również sprzedaży niektórych kategorii szkła ostatecznie nieuwzględnionych w [spornej] decyzji, i po drugie, przedstawiła również stosunek całkowitej sprzedaży członków kartelu do ich sprzedaży wewnętrznej.

22 Ze względu na treść tego pisma i na okoliczność, że zostało ono przekazane skarżącym, które mogły zatem przedstawić na rozprawie uwagi na jego temat, należy uznać rozpatrywany dokument za dopuszczalny i oddalić zarzut niedopuszczalności podniesiony przez skarżące”.

7. Żądanie stwierdzenia nieważności spornej decyzji zostało oddalone z przyczyn przedstawionych w pkt 28–93 zaskarżonego wyroku.

8. Dotyczące żądania obniżenia grzywny pkt 98–107 zaskarżonego wyroku mają następujące brzmienie:

„98 Skarżące uważają, że Komisja naruszyła z jednej strony zasadę niedyskryminacji, wykluczając przy obliczaniu grzywny nałożonej na trzech innych członków kartelu wartość sprzedaży wewnętrznej, to jest sprzedaży [...] wewnątrz grup, a z drugiej strony ciążący na niej obowiązek uzasadnienia dotyczący tych obliczeń.

99 Skarżące podkreślają w ten sposób, że w braku uzasadnienia dotyczącego obliczania grzywny nałożonej na trzech innych członków kartelu i zważywszy na poufny charakter wykorzystanych danych, nie mogą one określić odpowiednio charakteru i wartości sprzedaży wewnętrznej wyłączonej w odniesieniu do każdego uczestnika kartelu. Podnoszą one zatem, że to do Sądu należy wyrównanie wyłączenia tej sprzedaży poprzez obniżenie wysokości nałożonej na nie kwoty grzywny proporcjonalnie do wykluczenia z rynku szkła płaskiego. Rozwiązanie to jest zgodne z wytycznymi w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2

lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2, zwanymi dalej „wytycznymi [z 2006 r.]”) ze względu na to, że pozwala ono zdaniem skarżących odzwierciedlić w odpowiedni sposób względną wagę przedsiębiorstwa na właściwym rynku i że zostało już przyjęte przez Sąd.

- 100 Skarżące wyjaśniają, że Komisja wykluczyła 1 mld EUR sprzedaży wewnętrznej z całkowitej wielkości rynku wynoszącej 2,7 mld EUR. Suma ta wynika ich zdaniem z odliczenia całkowitej kwoty sprzedaży szkła płaskiego przyjętej w [spornej] decyzji, a mianowicie 1,7 mld EUR (motywy 41 [spornej] decyzji), od całkowitej kwoty przyjętej w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, a mianowicie 2,7 mld EUR (motywy 41 [spornej] decyzji), i wynosi 37% całkowitej wielkości rynku o wartości 2,7 mld EUR.
- 101 Komisja nie zgadza się z argumentami skarżących.
- 102 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zakres obowiązku uzasadnienia zależy od charakteru danego aktu i od okoliczności, jakie towarzyszą jego przyjęciu. Uzasadnienie powinno ukazywać w jasny i jednoznaczny sposób tok rozumowania instytucji, która wydała akt, tak aby z jednej strony sąd Unii Europejskiej mógł przeprowadzić kontrolę, a z drugiej strony aby zainteresowani mogli zapoznać się z uzasadnieniem danego aktu oraz aby mogli bronić swych praw i zweryfikować zasadność decyzji.
- 103 Nie jest wymagane, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne elementy faktyczne i prawne, ponieważ ocena, czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 253 WE, winna opierać się nie tylko na jego brzmieniu, ale także uwzględniać okoliczności jego wydania, jak również całość przepisów prawa regulujących daną dziedzinę [...].
- 104 W niniejszej sprawie Komisja stwierdziła, że antykonkurencyjne porozumienia dotyczyły sprzedaży szkła płaskiego klientom niepowiązanym (motywy 377 [spornej] decyzji), a zatem wykorzystwała tę sprzedaż w celu obliczenia kwoty podstawowej grzywien (motywy 41, tabela nr 1, i motywy 470 [spornej] decyzji). Przy obliczaniu grzywiny Komisja wyłączyła sprzedaż szkła płaskiego przeznaczonego do przetworzenia przez wydział przedsiębiorstwa lub przez spółkę tej samej grupy. Ponieważ istnienie zachowania antykonkurencyjnego zostało wykazane tylko w odniesieniu do sprzedaży niepowiązanym klientom, nie można zarzucać Komisji, że przy obliczaniu grzywiny wykluczyła ona sprzedaż wewnętrzną członków kartelu powiązanych ze sobą wertykalnie. Co więcej, nie można jej zarzucić, że nie uzasadniła wykluczenia omawianej sprzedaży przy obliczaniu grzywiny.
- 105 Ponadto, jak twierdzi Komisja, nie wykazano, że powiązani ze sobą wertykalnie członkowie kartelu, którzy zaopatrywali w rozpatrywane produkty wydziały tego samego przedsiębiorstwa lub spółki należące do tej samej grupy przedsiębiorstw, osiągnęli pośredni zysk z przyznanej podwyżki cen, ani też że podwyżka cen na rynku wyższego szczebla doprowadziła do uzyskania przewagi konkurencyjnej na rynku niższego szczebla szkła płaskiego przetworzonego.
- 106 Wreszcie w odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym Komisja naruszyła zasadę niedyskryminacji, wyłączając sprzedaż wewnętrzną z obliczania grzywiny, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada równego traktowania lub niedyskryminacji wymaga, by porównywalne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób oraz by odmiennie sytuacje nie były traktowane w taki sam sposób, chyba że jest to obiektywnie uzasadnione [...]. W niniejszej sprawie, w zakresie, w jakim Komisja uznała, że ustalenia antykonkurencyjne dotyczyły tylko ceny szkła płaskiego, którą obciążano klientów niezależnych, wykluczenie sprzedaży wewnętrznej przy obliczaniu grzywiny w przypadku członków kartelu powiązanych ze sobą wertykalnie skłoniło Komisję jedynie do potraktowania w odmienny sposób obiektywnie odmiennych sytuacji. Dlatego też nie można zarzucić Komisji, że naruszyła zasadę niedyskryminacji.

107 W konsekwencji niniejszy zarzut należy oddalić w całości”.

III – W przedmiocie odwołania

9. Guardian i Komisja wzięły udział w pisemnym etapie postępowania przed Trybunałem, a także w rozprawie, która odbyła się w dniu 12 grudnia 2013 r.

10. Zanim przystąpię do analizy trzech zarzutów stawianych przez Guardian, poruszę kwestię incydentalną, która pojawiła się w niniejszej sprawie (po pierwszej wymianie pism procesowych). W przedmiocie swego pierwszego zarzutu Guardian podniosła w istocie, że to w odpowiedzi na skargę Komisja po raz pierwszy w niniejszej sprawie przedstawiła dowód na to, iż kartel wpływa na sprzedaż wewnętrzną. Dowodem tym miało być złożone w trakcie postępowania administracyjnego oświadczenie Saint-Gobain wspomniane w pkt 37 odpowiedzi Komisji. Zdaniem Guardian z oświadczenia tego wynika, że ceny sprzedaży wewnątrzgrupowej były dostosowywane do cen ustalanych przez kartel, co podważa tezę, zgodnie z którą nie było dowodu na stosowanie takiego dostosowywania, której to tezy Komisja dotychczas broniła, i z którą Sąd się zgodził.

11. Wniosek Guardian o dopuszczenie repliki w tej kwestii został oddalony. Guardian zwróciła się więc do Trybunału z wnioskiem o umożliwienie jej wprowadzenia zmian do odwołania, ponieważ jej zdaniem pojawiła się nowa okoliczność faktyczna. Ten wniosek także został oddalony.

12. Moim zdaniem wystarczy stwierdzić, że nie chodzi tu o nową okoliczność faktyczną, skoro oczywiste jest, że Guardian już na etapie postępowania administracyjnego wiedziała (a w każdym razie mogła wiedzieć) o dokumencie Saint-Gobain zawierającym wspomniane oświadczenie.

13. W swoim pierwszym zarzucie odwołania Guardian podnosi, że Sąd naruszył zasadę równości traktowania, potwierdzając w swym wyroku nieuwzględnienie w spornej decyzji przy obliczaniu grzywien nałożonych na Asahi/Glaverbel, Pilkington i Saint-Gobain sprzedaży wewnętrznej. W drugim zarzucie Guardian wskazuje, że przez uznanie za dopuszczalne pisma, które Komisja przesłała w dniu 10 lutego 2012 r. (zwanego dalej „pismem z dnia 10 lutego 2012 r.”), Sąd naruszył swój regulamin postępowania, a także zasadę prawa do obrony i równości broni. Wreszcie w trzecim zarzucie Guardian podnosi, że czas trwania postępowania przed Sądem przekroczył rozsądny termin, co stanowi naruszenie podstawowego prawa do rzetelnego procesu w rozsądnym terminie. Dwa pierwsze zarzuty omówię łącznie.

A – W przedmiocie zarzutów pierwszego i drugiego

14. Zarzut pierwszy dotyczy naruszenia zasady równego traktowania. Jest on skierowany przeciwko pkt 104–106 zaskarżonego wyroku.

1. Argumenty stron

15. Co do zasady Guardian twierdzi, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem zasada równości traktowania nakazuje uznać przy obliczaniu grzywiny sprzedaż wewnętrzną za porównywalną ze sprzedażą niepowiązanym podmiotom trzecim⁴. Guardian podkreśla jednak, że nie kwestionuje zgodności z prawem wykluczenia sprzedaży wewnętrznej w przypadku przedsiębiorstw wertykalnie powiązanych, lecz kwestionuje zgodność z prawem nieobniżenia w odpowiedniej proporcji nałożonej na nią grzywiny.

4 – Wyroki: Europa Carton/Komisja, T-304/94, EU:T:1998:89, pkt 117; KNP BT/Komisja, C-248/98 P, EU:C:2000:625, pkt 62, wydany w postępowaniu odwoławczym w przedmiocie wyroku KNP BT/Komisja, T-309/94, EU:T:1998:91; Lögstör Rör/Komisja, T-16/99, EU:T:2002:72, pkt 360; Tokai Carbon i in./Komisja, T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03, EU:T:2005:220, pkt 260.

16. Komisja odpowiada, że w pkt 105 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał jedynie na fakt – którego zdaniem Komisji Guardian nie zakwestionowała⁵ – że nie wiadomo, czy i w jakim stopniu wertykalnie powiązani producenci szkła płaskiego czerpali korzyści z przewagi konkurencyjnej na rynku niższego szczebla. Zdaniem Komisji Guardian nie wykazała też ani w pierwszej instancji, ani w ramach niniejszego odwołania (na co i tak byłoby za późno) istnienia takiej przewagi.

2. Ocena

a) Punkty 104 i 105 zaskarżonego wyroku

17. Nie jestem wcale przekonany, czy Komisja prawidłowo interpretuje pkt 105 zaskarżonego wyroku, którego treść przytaczam: „Ponadto, jak twierdzi Komisja, nie wykazano, że powiązani ze sobą wertykalnie członkowie kartelu, którzy zaopatrywali w rozpatrywane produkty wydziały tego samego przedsiębiorstwa lub spółki należące do tej samej grupy przedsiębiorstw, osiągnęli pośredni zysk z przyznanej podwyżki cen, ani też że podwyżka cen na rynku wyższego szczebla doprowadziła do uzyskania przewagi konkurencyjnej na rynku niższego szczebla szkła płaskiego przetworzonego”.

18. Pragnę zauważyć, że ten punkt, rozpoczynający się partykułą „ponadto”, a także wykorzystujący bezosobową formę czasownika „nie wykazano” nie informuje, jaki to podmiot nie wykazał, że członkowie kartelu wertykalnie powiązani czerpali z niego pośredni zysk.

19. Nadużycie stanowi zatem wywnioskowanie przez Komisję z pkt 105 zaskarżonego wyroku, że to Guardian powinna była wykazać istnienie tego potencjalnego pośredniego zysku.

20. Pragnę także dodać, że w pkt 104 zaskarżonego wyroku Sąd użył strony biernej, aby wskazać, że „istnienie zachowania antykonkurencyjnego zostało wykazane tylko w odniesieniu do sprzedaży niepowiązanym klientom”, a zdaniem Guardian twierdzenie to kłóci się z pkt 377 spornej decyzji, zgodnie z którym „mające znamiona zmowy porozumienia cenowe odnosiły się do cen, jakie mają być stosowane do klientów niepowiązanych”, przy czym sprzedaż wewnętrzna nie została wyraźnie wykluczona.

b) Zasada polegająca na włączaniu sprzedaży wewnętrznej do obrotu będącego podstawą do obliczenia grzywny

21. Moim zdaniem, choć zgodnie z orzecznictwem Trybunału naruszenie art. 81 ust. 1 WE nie może obejmować stosunków wewnątrz jednostki gospodarczej utworzonej przez grupę spółek⁶, to jednak, również zgodnie z tym orzecznictwem⁷ istnieje także obowiązek równego traktowania sprzedaży wewnętrznej lub własnej i sprzedaży zewnętrznej, czego celem jest zapobieganie dyskryminacji przedsiębiorstw wertykalnie powiązanych i takich, które wertykalnie powiązane nie są.

22. Przestrzeganie tej zasady wynika zarówno z wytycznych z 1998 r.⁸, jak i wytycznych z 2006 r.

23. W odniesieniu do pojęcia „wartości sprzedaży” w pkt 5 i 6 wytycznych z 2006 r., zatytułowanych „Wprowadzenie” zostało wyjaśnione, że „[d]la osiągnięcia [wspomnianych] celów przy ustalaniu wysokości grzywien Komisja powinna oprzeć się na danych dotyczących *wartości sprzedaży dóbr [towarów] lub usług mających związek z naruszeniem przepisów*” i że „[p]ołączenie wartości sprzedaży

5 — Zdaniem Komisji w pkt 33 odwołania wnoszące je nie podważają ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd, lecz twierdzą jedynie, że, oceniając ich znaczenie, Sąd zastosował niewłaściwą normę *prawną*.

6 — Zobacz w szczególności wyrok Viho/Komisja, C-73/95 P, EU:C:1996:405, pkt 16, 17.

7 — Wyrok KNP BT/Komisja, EU:C:2000:625, pkt 62.

8 — Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwane dalej „wytycznymi z 1998 r.”).

mających związek z naruszeniem przepisów z okresem jego trwania stanowi *formułę odzwierciedlającą zarówno gospodarcze znaczenie naruszenia, jak i stopień zaangażowania każdego z uczestniczących w nim przedsiębiorstw. Odwołanie się do powyższych wskaźników wskazuje rząd wielkości danej grzywny i nie powinno być uważane za podstawę automatycznej i arytmetycznej metody ustalania*” (podkreślenia własne).

24. Następnie, w części „Metoda ustalania grzywien” sekcji „1. Kwota podstawowa grzywny” i „A. Ustalenie wartości sprzedaży” w pkt 13 zostało wyjaśnione, że „w celu ustalenia kwoty podstawowej grzywny Komisja uwzględni *wartość sprzedaży dóbr [towarów] lub usług zrealizowanych przez przedsiębiorstwo, mających bezpośredni lub pośredni* ^[9] *związek z naruszeniem, w danym sektorze geograficznym na terytorium EOG. Zazwyczaj Komisja będzie uwzględniać wartość sprzedaży przedsiębiorstwa za ostatni pełny rok jego udziału w naruszeniu przepisów (zwaną dalej »wartością sprzedaży«)*” (podkreślenie własne)¹⁰.

25. W tym względzie zawarte w pkt 104 zaskarżonego wyroku twierdzenie, zgodnie z którym Komisja uznała, że przedmiotowe antykonkurencyjne porozumienia dotyczyły sprzedaży szkła płaskiego klientom niepowiązanym, pozostaje bez związku z okolicznością, że sprzedaż wewnętrzna jest uwzględniana w celu obliczenia grzywny niezależnie od tego, czy kartel dotyczy wprost klientów niepowiązanych, czy też, bardziej ogólnie, kartel ten obejmuje również ceny transferowe wewnątrz grup uczestniczących w kartelu.

i) Orzecznictwo

26. W tym miejscu należy przypomnieć, że jeszcze przed przyjęciem wytycznych z 1998 r. Komisja brała za podstawę obrót całkowity osiągnięty z produktu, którego dotyczył kartel, w ostatnim roku jego funkcjonowania¹¹.

27. Następnie, gdy tylko wytyczne z 1998 r. weszły w życie, Trybunał potwierdził, że Komisja mogła działać w ten sposób, rozstrzygając¹², iż „choć wytyczne [z 1998 r.] nie przewidują obliczania kwoty grzywien na podstawie całkowitego obrotu lub właściwego obrotu, to nie sprzeciwiają się uwzględnieniu tych obrotów przy ustalaniu kwoty grzywny celem poszanowania ogólnych zasad prawa [Unii] oraz gdy wymagają tego okoliczności”.

9 — W przypisie do wytycznych z 2006 r. wyjaśniono: „Będzie to miało miejsce na przykład w przypadku ustaleń cen o charakterze horyzontalnym dla danego produktu, gdzie cena tego produktu służy jako podstawa dla cen produktów o niższej lub wyższej jakości”.

10 — Zobacz przykładowo H. de Broca, The Commission its Guidelines for setting fines in antitrust cases, opublikowany w oficjalnej publikacji DG ds. Konkurencji, *Competition Policy Newsletter*, n° 3, automne 2006, s. 1, która wyjaśnia: „by using a clearer reference to each undertaking's »value of sales«, the 2006 Guidelines intend to reflect, even approximately and imperfectly, the economic importance of the infringement as a whole as well as the relative weight of each undertaking participating in the infringement. The 1998 Guidelines, based on a lump sum system, have often been critici[s]ed on that particular aspect, even though this criticism was largely misplaced. In fact, a number of tools corrected the obvious drawbacks of a pure lump sum system. For instance, the Commission fixed starting amounts below the 20 million euros threshold mentioned in the 1998 Guidelines for very serious infringements taking place on small markets; it also differentiated between undertakings on the basis of their respective size in the market concerned (the so-called »groupings«) [...]. If anything, the 1998 Guidelines rather reflected the insufficient level of fines imposed on »large« infringements or on large players, something which the 2006 Guidelines will probably correct”.

11 — Zobacz przykładowo następującą doktrynę: F. Castillo de la Torre, The 2006 Guidelines on Fines: Reflections on the Commission's Practice, (2011) 33 *World Competition* 359 (przypis 37): „In the press release relating to the Cement cartel (IP/94/1108), the Commission stated: »calculation [of fines] is normally based on the Community turnover in the product concerned«. In Cartonboard, the Commission explained the method used: »fines of a basic level of 9 or 7,5% of the turnover of each undertaking addressed by the decision on the Community cartonboard market in 1990 were imposed on the undertakings regarded as the »ringleaders« of the cartel and on the other undertakings respectively« (Case T-348/94, *Enso Española v. Commission* [1998] ECR II-1875, para. 247). See also, the calculation of the fine in Steel Beams, in Case T-151/94, *British Steel v. Commission* [1999] ECR II-629, paras 598–605”.

12 — Zobacz wyrok *Dansk Rørindustri i in./Komisja*, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, EU:C:2005:408, pkt 209 i przytoczone tam orzecznictwo, pkt 258. Zobacz także, między innymi, wyroki Sądu: *Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisja*, T-69/04, EU:T:2008:415, pkt 176, 177; *Tomra Systems in./Komisja*, T-155/06, EU:T:2010:370, pkt 317; *Ballast Nedam Infra/Komisja*, T-362/06, EU:T:2012:492, pkt 122.

28. Odnośnie do spraw, które następnie omówię, stwierdzić należy, że to zawsze uczestnik kartelu powiązany wertykalnie podważał przed Sądem lub Trybunałem praktykę Komisji polegającą na włączeniu sprzedaży wewnętrznej do obrotów stanowiących podstawę obliczenia grzywny.

29. Wyroki w sprawach: Europa Carton/Komisja (EU:T:1998:89), KNP BT/Komisja (EU:T:2000:625) i KNP BT/Komisja (EU:T:1998:91) (wszystkie trzy odnoszą się do kartelu „tekturowego”), Lögstör Rör/Komisja (EU:T:2002:72) (kartel „Rury preizolowane”), a także Tokai i in./Komisja (EU:T:2005:220) (kartel „Grafity specjalne”) mają bowiem następujące cechy wspólne: i) skarżąca była wertykalnie powiązana, ii) Komisja uwzględniła sprzedaż wewnętrzną oraz iii) zdaniem skarżącej sprzedaż ta powinna być wykluczona.

30. Jaka była odpowiedź udzielona przez Sąd czy też Trybunał w każdej z tych spraw?

31. W sprawie Europa Carton/Komisja (EU:T:1998:89) Sąd orzekł, że żaden przepis literalnie nie zakazuje uwzględniania przy ustalaniu kwoty grzywny wartości dostaw wewnętrznych do spółki. W tej sprawie zbadano korzyści wynikające z kartelu. Skarżąca zaś nie stosowała do swojej sprzedaży wewnętrznej ceny ustalonej przez kartel (pkt 123, 128).

32. W pkt 62 wyroku KNP BT/Komisja (EU:T:2000:625) Trybunał¹³ odniósł się do pkt 128 wyroku Sądu i stwierdził, że „[n]iewzględnienie wartości dostaw wewnętrznych tektury dla Europa Carton musiałoby sprowadzać się do bezzasadnego uprzywilejowania przedsiębiorstw wertykalnie powiązanych. Zysk osiągany z kartelu nie musiałby być brany pod uwagę, w efekcie czego dane przedsiębiorstwo uniknęłoby kary proporcjonalnej do jego znaczenia na rynku produktów, których dotczyło naruszenie”.

33. W sprawie KNP BT/Komisja (EU:T:1998:91) Sąd stwierdził, że „skarżąca nie przedstawiła żadnego dowodu pozwalającego na wykazanie”, iż Komisja nie powinna była uwzględniać sprzedaży wewnętrznej (pkt 112).

34. Natomiast w wyroku w sprawie Lögstör Rör/Komisja (EU:T:2002:72) (w pkt 360) i w wyroku w sprawie Tokai i in./Komisja (EU:T:2005:220) (w pkt 260) Sąd powołał się na wyroki w sprawach KNP BT/Komisja (EU:T:2000:625) i Europa Carton /Komisja (EU:T:1998:89).

ii) Wytyczne Komisji

35. Jak przypomniał Trybunał w swoim wyroku KME Germany i in./Komisja¹⁴, tym razem odnośnie do wytycznych z 2006 r., „[w] trosce o przejrzystość Komisja przyjęła wytyczne, w których wskazuje, z jakich powodów uwzględnić tę czy inną okoliczność naruszenia, oraz konsekwencje, jakie można z nich wyciągnąć dla wysokości grzywny”. Ponadto Sąd rozstrzygnął¹⁵, że „[...] o ile metoda obliczania kwoty grzywien zawarta w wytycznych z pewnością nie jest jedyną możliwą do rozpatrzenia metodą, to zapewnia ona *spójną praktykę decyzyjną* w zakresie nakładania grzywien, która z kolei umożliwia zagwarantowanie *równego traktowania* przedsiębiorstw karanych za naruszenia reguł prawa konkurencji” (podkreślenie własne).

13 — Zobacz także opinię rzecznika generalnego J. Mischa w tej sprawie (EU:C:2000:258), która została uwzględniona przez Trybunał.

14 — EU:C:2011:816, C-389/10 P, pkt 126.

15 — Wyrok Groupe Danone/Komisja, T-38/02, EU:T:2005:367, pkt 523.

36. Pojawienie się w niniejszej sprawie problemu włączenia sprzedaży wewnętrznej do obrotu będącego podstawą obliczenia grzywny lub wyłączenia sprzedaży wewnętrznej z tego obrotu (i ewentualnej dyskryminacji przedsiębiorstw w zależności od tego, czy są one wertykalnie powiązane czy też nie) wynika z pewnością z faktu, że Komisja w swojej polityce dotyczącej grzywien¹⁶ niekonsekwentnie stosuje wytyczne z 2006 r., a w szczególności pojęcie „wartości sprzedaży” (polityka ta oscyluje pomiędzy uwzględnianiem a nieuwzględnianiem sprzedaży wewnętrznej, stwarzając w ten sposób ryzyko przypadkowości).

37. Brak tu konsekwencji, ponieważ, w przeciwieństwie do spraw, które przytoczę poniżej, w niniejszej sprawie Komisja utrzymuje, że także w innych sprawach sprzedaż wewnętrzna nie była uwzględniana przy obliczaniu grzywien¹⁷. Pomijając zaś już fakt, że te decyzje wcale nie świadczą o tym, iż sprzedaż wewnętrzna nie była wliczona do wartości sprzedaży producentów wertykalnie powiązanych¹⁸, istotne jest to, że zostały one wydane później niż sporna decyzja. Innymi słowy, Komisja przy obliczaniu grzywny zawsze włączała sprzedaż wewnętrzną do obrotu służącego jako podstawa do obliczenia grzywny aż do czasu wydania spornej decyzji, w której bez uzasadnienia (a wręcz nie wspominając o tym¹⁹) radykalnie zmieniła swoje podejście.

38. W orzecznictwie²⁰ istnieje tylko jedna wykładnia wytycznych, przy czym w szczególnych i wyczerpująco uzasadnionych przypadkach Komisja może od niej odejść. Co więcej, przed wprowadzeniem w spornej decyzji „innovacji” Komisja postępowała zgodnie z linią orzeczniczą oraz wytycznymi.

39. W swojej decyzji „Usługi przeprowadzek międzynarodowych”²¹, Komisja podkreśla „w pierwszej kolejności, że użycie sformułowania »towary lub usługi [...] mające [...] związek z naruszeniem« zamiast wyrażenia »towary lub usługi, na które miało wpływ naruszenie« wskazuje na to, że ten punkt wytycznych [...] nie odnosi się do sprzedaży towarów lub usług, co do których istnieje bezpośredni dowód na to, że naruszenie miało na nie wpływ. Taka wykładnia tego punktu zobowiązuje jednak Komisję do każdorazowego przeprowadzania przy określaniu kwoty podstawowej grzywny w sprawach dotyczących karteli dowodu na to, że kartel miał wpływ na daną sprzedaż, podczas gdy orzecznictwo wyklucza branie pod uwagę przy stosowaniu art. 81 WE konkretnych skutków kartelu, jeżeli okaże się, że ma on na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz rynku wewnętrznego” (tłumaczenie nieoficjalne).

16 — W tej kwestii zob. na przykład doktrynę zawartą w *The 2006 Guidelines on Fines: Reflections on the Commission's Practice*, op.cit., zgodnie z którą decyzja w sprawie szkła samochodowego „does not deviate from the 2006 Guidelines, but Rather applied the concept of sales indirectly or directly related to the infringement to the case at hand”. W rzeczywistości, „much depends on whether the concept of sales »relating« to the infringement is narrowly or broadly construed” (C.S. Kerse, N. Khan, *EU Antitrust Procedure*, ed. 6, London, Sweet & Maxwell, 2012, s. 417). Dodatkowo, jeśli chodzi o wytyczne z 2006 r. i pojęcie wartości sprzedaży, „the adoption of this new calculation method has somewhat reduced the margin of discretion of the Commission which, in every case, has to take a reasoned position on the sales included in the calculation of the fines. The identification of the goods and services to which the infringement indirectly or directly relates when setting the fine is expected to be a bone of contention in many cases. In several decisions already adopted under the [2006] Fining Guidelines, the determination of the value of the undertaking's sales of goods or services related to the infringement was highly debated [...] [It follows from the Commission's practice] that, in order to determine the basic amount of the fine in cartel cases, the Commission need not provide proof of each occasion on which individual sales were affected by the cartel activities” (Van Bael & Bellis, *Competition Law of the European Community*, ed. 5, Kluwer Law, s. 1100).

17 — Komisja przytacza tu swoje decyzje: z dnia 7 października 2009 r. C(2009) 7601 wersja ostateczna w sprawie COMP/39.129, Transformatory mocy; z dnia 19 października 2011 r. C(2011) 7436 wersja ostateczna w sprawie COMP/39.605, Szkło do monitorów CRT.

18 — Co już samo w sobie może zostać podważone, zważywszy na orzecznictwo przytoczone poniżej (w pkt 62–64 niniejszej opinii).

19 — W tej kwestii zob. także pkt 70 niniejszej opinii.

20 — Zobacz przytoczone poniżej orzecznictwo (pkt 62–64 niniejszej opinii).

21 — Decyzja Komisji z dnia 11 marca 2008 r. C(2008) 926 wersja ostateczna, sprawa COMP/38543 – Usługi w zakresie przeprowadzek międzynarodowych, motywy 532, 533.

40. W rzeczonyj decyzji czytamy dalej, że „[po] drugie, Komisja uważa, że termin »mające związek«, występujący w pkt 13 wytycznych [...], nie odnosi się do pojęcia »sprzedaż«, lecz do pojęcia »dobra [towary] lub usługi« zawartego w tym samym punkcie. Innymi słowy, punkt ten należy interpretować w ten sposób, że Komisja ustala, które towary lub usługi mają pośredni lub bezpośredni związek z naruszeniem i uwzględnia wartość sprzedaży wszystkich tych towarów lub usług przy obliczaniu podstawowej kwoty grzywny”.

41. Doktryna dokonuje takiej samej wykładni wytycznych z 2006 r. Jak pisze D. Geradin²², „w praktyce oznaczać to będzie, że jeżeli ustalono, iż naruszenie miało wpływ na całą kategorię towarów lub usług, Komisja nie musi udowadniać wpływu, jaki naruszenie miało na każdą indywidualną sprzedaż. Wynika to z faktu, że wyrażenie »mające związek [...] z naruszeniem« odnosi się do »dóbr [towarów] lub usług«, a nie do »sprzedaży“.

42. W kartelu dotyczącym „usług w zakresie przeprowadzek międzynarodowych” niedozwolone praktyki uzgodnione przez uczestników kartelu nie były stosowane we wszystkich zawieranych na rynku właściwym umowach.

43. W ramach postępowania wszczętego skargą o stwierdzenie nieważności tej decyzji²³ Sąd oddalił argument, zgodnie z którym w celu ustalenia wartości dokonanej przez Team Relocations sprzedaży właściwej do obliczenia na jej podstawie kwoty podstawowej grzywny w rozumieniu pkt 13 wytycznych z 2006 r. mogła być uwzględniona jedynie wartość sprzedaży wynikająca z przeprowadzek, na które niedozwolone praktyki faktycznie miały wpływ – nie zaś obrót całkowity osiągnięty przez Team Relocations na belgijskim rynku usług w zakresie przeprowadzek międzynarodowych.

44. „Treść pkt 13 wytycznych z 2006 r. odnosi się [zatem] do »sprzedaży [...] mających bezpośredni lub pośredni związek z naruszeniem«, a nie »sprzedaży, na które naruszenie wywierało wpływ«. Sformułowanie pkt 13 dotyczy zatem sprzedaży zrealizowanych na rynku właściwym. Wynika to ponadto w jasny sposób z niemieckiej wersji pkt 6 wytycznych z 2006 r., w którym mowa jest o »Umsatz auf den vom Verstoß betroffenen Märkten« (sprzedażach zrealizowanych na rynkach, których dotyczy naruszenie). A fortiori, pkt 13 wytycznych z 2006 r. nie dotyczy wyłącznie przypadków, w których Komisja dysponuje dowodami z dokumentu na popełnienie naruszenia” (pkt 63 tego wyroku).

45. Zgodnie z pkt 64 tego samego wyroku, „[w]ykładnia ta jest poparta celem [unijnych] reguł konkurencji. Wykładnia proponowana przez Team Relocations oznaczałaby, że w celu ustalenia podstawowej kwoty grzywien wymierzanych w sprawach dotyczących karteli Komisja byłaby zobowiązana w każdym przypadku zidentyfikować indywidualne sprzedaże, na które kartel ten miał wpływ. Tego rodzaju obowiązek nie został nigdy sformułowany przez sądy Unii i nic nie wskazuje na to, by Komisja miała zamiar przyjąć na siebie taki obowiązek w wytycznych z 2006 r.”.

46. Ponadto „w sprawach dotyczących karteli, które ze swej natury są poufne, jest nieuniknione, że niektóre dowody na okoliczność każdego z przejawów praktyk antykonkurencyjnych nie zostały ujawnione” (pkt 65).

22 — *The EU Competition Law Fining System: A Reassessment*, (TILEC Discussion Paper, 2011-052) Tilburg: TILEC.

23 — Wyrok Team Relocations/Komisja, T-204/08 i T-212/08, EU:T:2011:286, pkt 60–68.

47. Wreszcie zgodnie z pkt 66 rzeczonego wyroku „z utrwalonego orzecznictwa wynika, że część obrotu pochodząca ze sprzedaży towarów, których dotyczy naruszenie, może być właściwą wskazówką co do rozmiaru naruszenia na danym rynku [24]. W szczególności obrót osiągniany ze sprzedaży towarów będących przedmiotem ograniczającej praktyki stanowi okoliczność obiektywną, która pozwala na dokładne określenie szkodliwości tej praktyki dla normalnej konkurencji [25]. Zasada ta została powtórzona w wytycznych z 2006 r.”.

48. Wyrok ten został potwierdzony wyrokiem Trybunału²⁶, w którego pkt 76 wyraźnie zostało rozstrzygnięte, że pojęcie „wartości sprzedaży” nie ogranicza się do „obrotu osiąganego tylko z tych sprzedaży, w odniesieniu do których ustalone zostało iż, kartel miał na nie wpływ”²⁷. Takie ograniczenie według Trybunału skutkowałoby (pkt 77) „ponadto sztucznym zminimalizowaniem gospodarczego znaczenia naruszenia popełnionego przez dane przedsiębiorstwo, ponieważ samo zdobycie ograniczonej tylko liczby bezpośrednich dowodów na istnienie sprzedaży, na którą kartel faktycznie miał wpływ, doprowadziłoby w efekcie do nałożenia grzywny niemającej rzeczywistego związku z tym kartelem. Taki »ukryty bonus« byłby także sprzeczny z celem polegającym na skutecznym ściganiu i nakładaniu sankcji za naruszanie art. 81 WE i, w związku z tym, nie można jej zaakceptować”. Tym samym (zgodnie z pkt 78) „Sąd [...] słusznie orzekł w punkcie 62 zaskarżonego wyroku, iż nie wynika z tego [pkt 13 wytycznych z 2006 r.], że w celu obliczenia właściwej wartości sprzedaży można uwzględnić tylko wartość sprzedaży wynikających ze świadczonych usług w zakresie przeprowadzek, na które rzeczywiście wpływ miały praktyki noszące znamiona naruszenia. W tym względzie mógł on zatem, nie popełniając naruszenia prawa, powołać się w pkt 64 tego wyroku na cel reguł konkurencji, w pkt 65 tego wyroku – na konieczność uwzględnienia poufnego charakteru kartelów, co w tamtej sprawie „faktycznie uniemożliwiało znalezienie dowodów dotyczących każdej z przeprowadzek, na którą wpływ miał kartel”, i – w pkt 66 tego samego wyroku – na orzecznictwo wynikające z ww. wyroku *Musique Diffusion française i in./Komisja*”²⁸.

49. W pkt 28 wyroku *SGL Carbon/Komisja*, C-564/08 P (EU:C:2009:703), dotyczącego decyzji 2004/420/WE²⁹ Trybunał wskazuje, że „[...] z spornej decyzji wynika ponadto, iż przedsiębiorstwa, których ona dotyczy, przekazały Komisji różne wartości obrotu i określonych w procentach wielkości udziałów w rynku, w tym zużycie własne”.

50. W pkt 29 tego wyroku Trybunał wskazuje, że „uwzględniając wszystkie te okoliczności, Komisja w pkt 291–295 spornej decyzji wyjaśniła ujęcie w wykonanych obliczeniach zużycia własnego. W pkt 292 wspomnianej decyzji wykazała ona bowiem, że uwzględnienie wartości tego zużycia własnego przy obliczaniu obrotu i udziału w rynku ma zasadnicze znaczenie, gdyż pominięcie tej wartości musiałoby prowadzić do przysporzenia nieuzasadnionej korzyści przedsiębiorstwom wertykalnie powiązanym. Jeśli wspomniana wartość nie zostanie uwzględniona, nieuwzględniony zostanie również rzeczywisty zysk osiągnięty z kartelu przez to przedsiębiorstwo, efektem czego uniknie ono grzywny, która byłaby proporcjonalna do udziału przedsiębiorstwa w rynku produktów, których dotyczy naruszenie”.

24 — Wyrok *Musique Diffusion française i in./Komisja*, od 100/80 do 103/80, EU:C:1983:158, pkt 121.

25 — Wyroki Sądu: *British Steel/Komisja*, T-151/94, EU:T:1999:52, pkt 643; *Saint-Gobain Gyproc Belgium/Komisja*, T-50/03, EU:T:2008:252, pkt 84. Sąd oddalił także podniesione tytułem ewentualnym argument *Team Relocations*, zgodnie z którym wartość sprzedaży właściwej nie powinna obejmować obrotów osiągniętych w ramach świadczenia usług w zakresie przeprowadzek klientów indywidualnych, to znaczy takich, których kosztów nie ponosiła osoba trzecia i w przypadku których nie dopuszczono się niedozwolonych praktyk.

26 — Wyrok *Team Relocations i in./Komisja*, C-444/11 P, EU:C:2013:464.

27 — Pełna treść tego pkt 76: „Wynika z tego, że zgodnie z punktem 13 wytycznych [...] jako punkt wyjścia do obliczania grzywny nałożonej na przedsiębiorstwo należy przyjąć kwotę, która odzwierciedla znaczenie gospodarcze naruszenia i rolę tego przedsiębiorstwa w naruszeniu. W związku z powyższym, choć pojęcia wartości sprzedaży, o którym mowa w punkcie 13 wytycznych [...] nie można oczywiście rozszerzać o dokonaną przez dane przedsiębiorstwo sprzedaż, która nie jest objęta zakresem zastosowania kartelu, w sprawie którego prowadzone jest postępowanie, sprzeczne byłoby jednak z realizowanym przez ten przepis celem, jeśli pojęcie to należałoby rozumieć jako obrót osiągniany tylko z tych sprzedaży, na które, jak ustalono, kartel miał wpływ”.

28 — Zobacz także pkt 85–87 rzeczonego wyroku Trybunału.

29 — Decyzja Komisji z dnia 3 grudnia 2003 r. 2004/420/WE dotycząca postępowania przewidzianego w artykule 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa C.38.359 – Produkty na bazie węgla i grafitu mające zastosowanie w branży mechanicznej i elektrycznej) (Dz.U. 2004, L 125, s. 45).

51. W pkt 30 ww. wyroku przypomina się „w tym względzie, że Trybunał w swoim wyroku [KNP BT/Komisja, EU:C:2000:625, pkt 62] uznał zasadność uwzględniania zużycia własnego w ocenie obrotu i udziału w rynku w kontekście takim, jak ten omawiany w niniejszym przypadku, z czego wynika, iż nieuwzględnianie wartości dostaw wewnętrznych musiałyby prowadzić do bezzasadnego uprzywilejowania spółek wertykalnie powiązanych w zakresie oceny korzyści osiągniętej przez takie przedsiębiorstwo z kartelu”.

52. Wynika z tego, że Komisja uwzględniła sprzedaż wewnętrzną bez dowodu na to, że w przypadku wszystkich tych sprzedaży udział w naruszeniu wiązał się z przysporzeniem korzyści.

53. Innym przykładem stosowania przez Komisję takiej praktyki jest decyzja z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie Liquid Crystal Displays (zwana dalej „LCD”) ³⁰, w której podniesiono, że uwzględnienie sprzedaży wewnętrznej przy obliczaniu „sprzedaży, na którą [kartel] miał wpływ”, jest zgodnie z wytycznymi z 2006 r. niezbędne, aby „wykluczyć jakąkolwiek dyskryminację pomiędzy przedsiębiorstwami wertykalnie powiązаныmi a spółkami wertykalnie niepowiązаныmi” ³¹. Komisja uznała, że uczestnicy kartelu będący przedsiębiorstwami powiązаныmi wertykalnie nie powinni być traktowani w sposób korzystniejszy niż inni uczestnicy.

54. W postępowaniu w przedmiocie skargi wniesionej przeciwko tej decyzji Sąd ³² m.in. oddalił zarzut pierwszy, zgodnie z którym Komisja popełniła błąd, uwzględniając przy obliczaniu grzywny wielkość sprzedaży skarżących. Według Sądu z pkt 13 wytycznych z 2006 r. nie wynika, że przy obliczaniu wartości sprzedaży właściwych do ustalania grzywny można uwzględniać tylko wartość sprzedaży, na którą miały wpływ praktyki mające znamiona naruszenia ³³ (pkt 65). Z brzmienia tego przepisu wynika bowiem, że chodzi tu o sprzedaż dokonywaną na rynku właściwym, czyli tym, którego dotyczyło naruszenie. A fortiori, punkt ten odnosi się tylko do przypadków, w których Komisja dysponuje dowodami z dokumentów potwierdzającymi popełnienie naruszenia (pkt 66).

55. W dalszej części Sąd wskazał, że „[w]ykładnia ta jest poparta celem unijnych reguł konkurencji. Wykładnia proponowana przez skarżącą oznaczałaby, że w celu ustalenia podstawowej kwoty grzywien wymierzanych w sprawach dotyczących karteli Komisja byłaby zobowiązana w każdym przypadku zidentyfikować indywidualne sprzedaże, na które kartel ten miał wpływ. Tego rodzaju obowiązek nie został nigdy sformułowany przez sądy Unii i nic nie wskazuje na to, by Komisja miała zamiar przyjąć na siebie taki obowiązek w wytycznych z 2006 r.” (pkt 67). „W sytuacji gdy produkt będący przedmiotem kartelu jest sprzedawany na rynku wewnętrznym, konkurencja na tym rynku jest zakłócona, a Komisja winna uwzględnić tę okoliczność przy obliczaniu grzywny, jaką ma nałożyć na przedsiębiorstwo, które z tej sprzedaży czerpało korzyści. W tym względzie należy podkreślić, że art. 81 WE ma na celu ochronę nie tylko interesów konkurentów lub konsumentów, lecz również

30 — Decyzja Komisji w sprawie COMP/39.309 C(2010) 8761 wersja ostateczna, motyw 382: „Though both Direct EEA Sales and Direct EEA Sales Through Transformed products lead to the inclusion of – respectively – sales to related companies and intra-group sales for some of the parties, focusing on the first EEA sale of the product concerned by the infringement – whether transformed or not – to a company that is not part of the supplier undertaking ensures that no discrimination is made between vertically integrated companies and non-vertically integrated companies”; motyw 383: „As concerns Direct EEA Sales Through Transformed Products, the consumer harm inflicted by the cartel arrangements is clearly represented by the value of panels delivered within the transformed products to the final consumer in the EEA” i, wreszcie, motyw 394: „in general, as explained in recital 238 with reference to the Cartonboard case, it can be reasonably assumed that an implemented cartel had effects on direct sales through transformed products”; rzeczony motyw 238 ma zaś następujące brzmienie: „As confirmed by the General Court in [Europa Carton/Komisja], even if the higher price resulting from a cartel is not always or not in its entirety passed on to intra-group customers, the competitive advantage deriving from this positive discrimination does foreseeably influence competition on the market [...] Intra-group sales of LCD panels – in as far as they ended up into transformed products sold in the EEA – are therefore to be taken into account, just like intra-cartel sales in the EEA”.

31 — W tym względzie należy zauważyć, że w decyzji Komisji z dnia 25 czerwca 2008 r. C(2008) 3043 dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 (WE) i art. 53 porozumienia EOG (COMP/39.180 – Fluorek glinu) (w przedmiocie której wydano wyroki ICF/Komisja, T-406/08, EU:T:2013:322 i następnie w sprawie C-467/13 P, aktualnie w toku), instytucja ta uznała, że kwestia tego, czy sprzedaż wewnętrzna została uwzględniona w obliczaniu wartości sprzedaży i końcowej grzywny, nie była istotna (tłumaczenie nieoficjalne).

32 — Wyrok LG Display i LG Display Taiwan/Komisja T-128/11, EU:T:2014:88, pkt 60 i nast. Zobacz także wyrok InnoLux/Komisja, T-91/11, EU:T:2014:92.

33 — Zobacz podobnie wyrok Putters International/Komisja, T-211/08, EU:T:2011:289, pkt 58.

struktury rynku, i w ten sposób – konkurencji jako takiej”³⁴ (pkt 70). Dlatego „pozbawiona znaczenia jest kwestia, czy LGE i Philips rzeczywiście płaciły im wyższe – ze względu na istnienie kartelu – ceny i czy takie ewentualne zawyżenie cen było przenoszone na ceny wyrobów gotowych, których części składowe stanowiły LCD objęte kartelem, a które to wyroby sprzedawały one europejskim konsumentom” (pkt 71).

56. Jedynie tytułem uzupełnienia Sąd stwierdził, że „z akt [wynika] także, iż sprzedaż LCD objętych kartelem na rzecz klientów powiązanych z uczestnikami kartelu była właśnie przedmiotem dyskusji w ramach tego kartelu” (pkt 73–89). Ponadto Sąd rozstrzygnął, iż kwestia nie dotyczyła tego, czy rozpatrywana sprzedaż była dokonywana po cenach ustalonych przez kartel, lecz tego, czy sprzedaż ta była dokonywana na rynku, na który miał wpływ kartel, którego z kolei uczestnikami były skarżące (pkt 97).

57. W decyzji dotyczącej kartelu na rynku instalacji sanitarnych do łazienek³⁵ podniesiono argument, że niektóre specjalne produkty nie były objęte kartelem i powinny zostać wyłączone z wartości sprzedaży właściwej do ustalenia wysokości grzywny. Komisja odrzuciła tę tezę: w jej ocenie nawet jeśli lista specjalnych cen („special price list”) nigdy nie była pośrednio lub bezpośrednio przedmiotem dyskusji na spotkaniach uczestników kartelu, to naruszenie miało wpływ na sprzedaż związaną z tą listą, ponieważ rzezony ceny „specjalne” najprawdopodobniej zostały ustalone w odniesieniu do cen „standardowych”³⁶.

58. W postępowaniu wszczętym skargą na tę decyzję (w sprawach połączonych T-373/10, T-374/10, T-382/10 i T-402/10³⁷) Sąd oddalił jako bezzasadny zarzut piąty kwestionujący jako bezzasadne uwzględnianie przy obliczaniu kwoty grzywny sprzedaży, na którą naruszenie nie miało wpływu. Sąd stwierdził, że „Komisja uwzględniła w całości sprzedaż produktów odbiorcom hurtowym zgodnie z [pkt] 13 wytycznych z 2006 r., gdyż naruszenie miało pośredni lub bezpośredni wpływ na taką sprzedaż. Skoro zaś Komisja nie popełniła żadnego błędu w ocenie tego, jaki obrót należy uwzględniać, oddalić należy podnoszony przez skarżące argument, zgodnie z którym Komisja nie posiadała uprawnień dyskrecyjnych w tym zakresie”.

59. Warto przypomnieć także, co orzekł Sąd w sprawie T-127/04³⁸ dotyczącej kartelu „[m]iedzianych rur przemysłowych” i co zostało potwierdzone przez Trybunał w wyroku C-272/09 P³⁹. Sąd sprawdził, czy Komisja, dokonując oceny rozmiaru rynku właściwego, błędnie uwzględniła cenę miedzi. W tym względzie skarżące w pierwszej instancji twierdziły, po pierwsze, że cena miedzi nie jest kontrolowana przez producentów rur przemysłowych, ponieważ jest ona ustalana według notowań na LME, a po drugie, że to sami nabywcy rur przemysłowych decydują, po jakiej cenie metal jest kupowany⁴⁰. Skarżące te podkreślały także, że wahania cen tego metalu nie mają żadnego wpływu na osiągnięte przez nie zyski. W ocenie Sądu „stwierdzić jednak należy, że nie istnieje żaden uzasadniony powód, by wielkość obrotów na właściwym rynku obliczać z wykluczeniem określonych kosztów produkcji. Jak słusznie zauważyła Komisja, we wszystkich sektorach przemysłowych istnieją bowiem koszty dotyczące

34 — Wyroki T-Mobile Netherlands i in., C-8/08, EU:C:2009:343, pkt 38; GlaxoSmithKline Services/Komisja i in., C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P i C-519/06 P, EU:C:2009:610, pkt 63.

35 — Decyzja Komisji C(2010) 4185 wersja ostateczna z dnia 23 czerwca 2010 r. dotycząca postępowania przewidzianego w art. 101 TFUE oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39092 – Instalacje sanitarne do łazienek).

36 — W tej kwestii zob. również także Kerse i Khan, s. 412–419.

37 — Wyrok Villeroy & Boch Austria/Komisja, EU:T:2013:455, pkt 335 i nast.; przykładowo pkt 342: „należy stwierdzić, że nie zostało ustalone, ażeby koordynowanie cen sprzedaży dla hurtowników wedle tych cenników brutto nie miało żadnego wpływu na ustalenie innych cenników. Jak zauważa Komisja w swoich pismach, na co skarżące nie przedstawiają żadnego kontrargumentu lub przeciwdowodu, cenniki brutto stosowane przy tak koordynowanej sprzedaży produktów dokonywanej na rzecz hurtowników mogły przecież stanowić cenniki referencyjne dla producentów instalacji sanitarnych do łazienek przy sprzedaży hurtownikom produktów, które nie były przeznaczone do dystrybucji w trzech etapach”. Zobacz także wyroki: Keramag Keramische Werke i in./Komisja, T-379/10 i T-381/10, EU:T:2013:457; Rubinetteria Cisa/Komisja, T-368/10, EU:T:2013:460 („Instalacje sanitarne do łazienek”); Parker ITR i Parker-Hannifin/Komisja, T-46/09, EU:T:2013:258 („Przewody morskie”).

38 — Wyrok KME Germany i in./Komisja, T-127/04, EU:T:2009:142, pkt 89–91.

39 — Wyrok wyrok KME Germany i in./Komisja, C-272/09 P, EU:C:2011:810.

40 — The London Metal Exchange (giełda metali w Londynie, „LME”).

produktu końcowego, których producent nie może kontrolować, a które jednak stanowią zasadniczy element całej jego działalności i w związku z tym nie mogą być wykluczone z wielkości obrotów przy ustalaniu kwoty wyjściowej grzywny^[41]. Okoliczność, że cena miedzi stanowi znaczną część ceny końcowej rur przemysłowych lub że ryzyko wahań cen jest znacznie wyższe niż w przypadku innych surowców, nie prowadzi do podważenia tego wniosku”. Pragnę dodać, że choć grzywna w tej sprawie została nałożona, na podstawie wytycznych z 1998 r., to podejście Sądu pozostaje odpowiednie także w świetle wytycznych z 2006 r., gdyż oparto je na łącznej wartości rynku właściwego.

60. Wreszcie, w decyzji w sprawie COMP/39.125 „Szkło samochodowe”⁴² Komisja zaliczyła do sprzedaży mającej znaczenie dla obliczania grzywny wyłącznie sprzedaż zrealizowaną pomiędzy dostawcami szkła a producentami samochodów, w odniesieniu do których istniały bezpośrednie dowody kartelu. Kwestia ta została także podniesiona przez Team Relocations w wyroku Team Relocations i in./Komisja (EU:T:2011:286). Niemniej jednak Sąd podniósł, że w motywie 663 tej decyzji Komisja wyszła z założenia, iż okoliczność braku dostępu do poszczególnych dowodów dotyczących każdej dyskusji w temacie „rachunków samochodowych” nie ogranicza określenia wartości sprzedaży wyłącznie do tych klientów, w odniesieniu do których są dostępne bezpośrednie dowody, ponieważ praktyki kartelowe są ze swej natury poufnymi porozumieniami, których dowody pozostają niepełne w większości przypadków, jeżeli nie we wszystkich przypadkach⁴³. Chociaż następnie Komisja uszczegółowiła to założenie w motywach 664–667 tej decyzji, Sąd stwierdził, że uczyniła to wyłącznie w odniesieniu do dwóch wyjątkowych okresów na początku i na końcu czasu popełnienia naruszenia, ponieważ przypuszczała, że w tych okresach dostawcy szkła samochodowego zmienili swą ofertę skierowaną wyłącznie do wybranych, dużych klientów. Tym samym, w ocenie Sądu podejście przyjęte przez Komisję w rzeczonyj decyzji nie było sprzeczne z tym zastosowanym w decyzji o „usługach przewodzących międzynarodowych”.

61. Wobec powyższego czyż Komisja nie mogła mieć słusznych powodów, żeby w niniejszej sprawie odejść od ustalonych wytycznych?

62. Przypomnieć należy, że Trybunał orzekł już⁴⁴ „odnośnie do środków wewnętrznych przyjętych przez administrację, że nie można uznać ich za normę prawną, której w każdym razie musi przestrzegać administracja, lecz należy je uznać za normę postępowania, która stanowi pewną wskazówkę dla praktyki administracyjnej i od której administracja nie może odstępować w konkretnym przypadku bez podania powodów, które byłyby zgodne z zasadą równego traktowania. Środki takie stanowią zatem akt o charakterze generalnym, którego niezgodność z prawem mogą przywoływać zainteresowani urzędnicy i inni pracownicy na poparcie skargi skierowanej przeciwko indywidualnym decyzjom wydanym na ich podstawie”.

63. Trybunał dodał, że „[t]akie orzecznictwo ma tym bardziej zastosowanie do norm dotyczących postępowania, których celem jest wywołanie zewnętrznych skutków, jak w przypadku wytycznych, które skierowane są do podmiotów gospodarczych”. Dodatkowo, „[p]rzyjmując takie reguły postępowania i ogłaszając poprzez publikację, że będzie je stosować od tej pory do przypadków w nich przewidzianych, Komisja sama sobie wyznacza granice uznania i nie może odejść od tych reguł bez

41 — Sąd powołuje się tutaj na wyrok Cimenteries CBR i in./Komisja, T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 i T-104/95, EU:T:2000:77, pkt 5030, 5031.

42 — Decyzja Komisji C(2008) 6815 wersja ostateczna z dnia 12 listopada 2008 r., której streszczenie zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym w dniu 25 lipca 2009 r. (Dz.U. C 173, s. 13).

43 — Motyw 663: „the fact that specific evidence is not available for each and every discussion that took place on the respective car accounts within the overall arrangements does not limit the determination of the relevant value of sales to only those accounts for which such specific evidence is available”.

44 — Zobacz ww. wyrok Dansk Rørindustri i in./Komisja, EU:C:2005:408, pkt 209 i przytoczone tam orzecznictwo. Zobacz także wyroki Sądu: Fuji Electric/Komisja, EU:T:2011:344, pkt 235 i (w odniesieniu do wytycznych z 2006 r.) Denki Kagaku Kogyo i Denka Chemicals/Komisja, T-83/08, EU:T:2012:48, pkt 107.

narażania się na sankcję za naruszenie ogólnych zasad prawa takich jak zasada równego traktowania lub zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań. Z tego powodu nie można wyłączyć, że takie ogólnie obowiązujące normy postępowania, pod pewnymi warunkami i w zależności od ich treści, mogą wywoływać skutki prawne”⁴⁵.

64. Ponadto, jak zostało już potwierdzone przez Sąd⁴⁶: „[c]hoć Komisja przy określaniu kwoty każdej grzywny dysponuje swobodnym uznaniem i nie ma obowiązku stosowania określonej formuły matematycznej [47], nie może ona odejść od zasad, które sama dla siebie ustanowiła [48]. Uwzględniając, że wytyczne stanowią narzędzie mające wyjaśnić – przy jednoczesnym przestrzeganiu norm prawnych wyższego rzędu – kryteria stosowane przez Komisję przy korzystaniu z przysługujących jej uprawnień dyskrejonalnych w zakresie ustalania grzywien, Komisja powinna rzeczywiście uwzględnić wytyczne przy ustalaniu kwoty grzywien, w szczególności zaś ich bezwzględnie wiążące elementy [49]”.

65. W niniejszej sprawie, Komisja nie tylko w bezzasadny sposób od ustalonych przez siebie wytycznych i ich przyjętej przez siebie wykładni, lecz także, w porównaniu z ww. sprawą Europa Carton/Komisja (EU:T:1998:89), całkowicie odwróciła swoją argumentację!

66. W powyższej sprawie Komisja nigdy nie twierdziła ani nie zakładała, że ogólne podwyżki cen uzgodnione przez członków kartelu były rzeczywiście stosowane do sprzedaży wewnętrznej w obrębie ich własnych struktur. Przeciwnie, Komisja podniosła przed Sądem, że „skarżąca sprzeda[wała] składane pudełka wykonane z produktów objętych decyzją. Tym samym korzystała z nieuzasadnionej przewagi konkurencyjnej pomimo tego, iż nie można skutecznie udowodnić, że transakcje wewnątrzgrupowe były fakturowane przez kartel po wygórowanych cenach. Czerpała zatem korzyści, w takiej czy innej postaci, ze sprzedaży produktów stanowiących przedmiot mających znamiona zmowy porozumień. W rezultacie, nieuwzględnienie obrotu zwanego »wewnętrznym« byłoby nieuzasadnione. Ponadto, przyjęcie stanowiska skarżącej doprowadziłoby do bezpodstawnego preferencyjnego potraktowania producentów powiązanych”. Ponadto, „nieprawdziwe byłoby twierdzenie, że dzięki przedmiotowym wyrobom kartonowym nie osiągnięto żadnego obrotu, ponieważ zostały one użyte do produkcji składanych pudełek, które zostały zbyte na rynku” (pkt 117, 118 rzeczonego wyroku).

67. Ze swej strony Sąd uznał, że „zakłady skarżącej produkujące składane pudełka, a tym samym sama skarżąca, czerpały korzyści z kartelu używając kartonu własnej produkcji jako surowca. *W przeciwieństwie do konkurencyjnych wytwórców, skarżąca praktycznie nie poniosła kosztów wynikających z uzgodnionych podwyżek cen*” (pkt 127 tego wyroku; podkreślenie własne).

68. Moim zdaniem, takie podejście odpowiada realiom ekonomicznym leżącym u podstaw wyroku KNP BT/Komisja (EU:C:2000:625, pkt 62), ponieważ, jak przyznał w nim Trybunał, co do zasady spółki wertykalnie powiązane mogą oddolnie czerpać korzyści z narzuconych ogólnie przez kartel cen.

45 — Ibidem, odpowiednio pkt 210 i 211.

46 — Wyrok Daiichi Pharmaceutical/Komisja, T-26/02, EU:T:2006:75, pkt 49.

47 — Zobacz przykładowo, wyrok Martinelli/Komisja, T-150/89, EU:T:1995:70, pkt 59.

48 — Zobacz analogicznie wyrok Hercules Chemicals/Komisja, T-7/89, EU:T:1991:75, pkt 53, utrzymany w mocy w postępowaniu odwoławczym w wyroku Hercules Chemicals/Komisja, C-51/92 P, EU:C:1999:357.

49 — Wyrok JFE Engineering/Komisja, T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00, EU:T:2004:221, pkt 537.

69. Reasumując, Komisja całkowicie odwróciła tok postępowania. Podczas gdy zasadniczo powinna włączyć sprzedaż wewnętrzną lub własną do obrotu, który stanowił podstawę do obliczenia grzywny – chyba że wykazane zostałyby okoliczności wyjątkowe lub szczególne, które pozwoliłyby tego nie robić – Komisja wykluczyła sprzedaż wewnętrzną z obrotu, który stanowił podstawę do obliczenia grzywny ze względu na to, że nie zostało ustalone lub ze względu na to, że sama Komisja (czy Guardian?) nie udowodniły, że sprzedaż wewnętrzna przyczyniła się do uzyskania przewagi konkurencyjnej przysporzonej przez kartel.

70. Inaczej mówiąc, pomimo przedstawionych powyżej: orzecznictwa Trybunału i Sądu, a także praktyki decyzyjnej Komisji (nawet jeżeli celem przyjęcia wytycznych z 2006 r. było właśnie ukierunkowanie badań na rynek właściwy) Komisja wykluczyła sprzedaż wewnętrzną bez jakiegokolwiek uzasadnienia⁵⁰.

71. Wynika z tego, że Sąd naruszył prawo, utrzymując w mocy sporną decyzję w zakresie, w jakim wykluczono w niej bez żadnego uzasadnienia sprzedaż wewnętrzną z obrotu.

c) Czy, ze względu na to, że tylko niektórzy uczestnicy kartelu byli powiązani wertykalnie, to wykluczenie ich sprzedaży wewnętrznej powoduje dyskryminację względem tych, którzy powiązani nie byli?

72. Nic nie stoi na przeszkodzie temu, aby Komisja zastosowała współczynnik obniżający wysokość kary, jeżeli uzna to za zasadne ze względu na cel związany z zasadą proporcjonalności.

73. Komisja nie może jednak przy tym naruszyć innych ogólnych zasad prawa, a mianowicie zasady równości traktowania, zgodnie z którą porównywalne sytuacje nie mogą być traktowane odmiennie, a odmiennie sytuacje nie mogą być traktowane w ten sam sposób, chyba że takie traktowanie byłoby obiektywnie uzasadnione⁵¹. Jednak utrzymując, że w niniejszej sprawie potraktowała wszystkich uczestników kartelu w taki sam sposób (wykluczając sprzedaż wewnętrzną), Komisja zapomina, że Guardian – jako jedyna spośród czterech uczestników kartelu – nie była wertykalnie powiązana.

74. Obniżenie wysokości kary dokonane przez Komisję poprzez wykluczenie sprzedaży wewnętrznej z obrotu, który stanowi podstawę do obliczania grzywny spowodowało „nieuzasadnione uprzywilejowanie spółek wertykalnie powiązanych”⁵². Spółki te mogłyby więc „[uniknąć] kary proporcjonalnej do [ich] udziału w rynku produktów będących przedmiotem naruszenia”⁵³. Tym samym na spółki wertykalnie powiązane jest nałożona kara, która ze względu na swoją wartość względną nie odzwierciedla ich zdolności do zakłócania konkurencji oraz do czerpania zysków z tego naruszenia.

75. Takie postępowanie doprowadziło do zaistnienia dyskryminacji na niekorzyść spółek, które nie są wertykalnie powiązane, w niniejszym przypadku – Guardian.

50 — Co dziwne, można tu zauważyć, że w postępowaniu administracyjnym kwestia potraktowania sprzedaży wewnętrznej nie została podniesiona ani w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, ani podczas przesłuchania. Tak jakby wówczas przyjęto, że sprzedaż wewnętrzna powinna zostać uwzględniona. Zauważmy także, że sporna decyzja ma 541 motywów, a „żaden” z nich nie został poświęcony uzasadnieniu wykluczenia sprzedaży wewnętrznej, które należy uznać za oczywiste przy obliczaniu grzywny. Można także zauważyć, że: i) według Guardian Komisja zadecydowała się na zmianę stanowiska w kwestii sprzedaży wewnętrznej w ostatniej chwili; oraz ii) zgodnie z artykułem doktryny opublikowanym przez przedstawiciela Komisji (*The 2006 Guidelines on Fines: Reflections on the Commission's Practice*, s. 369, przypis dolny 56): „There is no consolidated practice as regards »captives sales«, and it would appear that the Commission will assess the specific circumstances of the case in order to decide whether to take them into account or not [...] [the captive sales] were *finally* excluded in Flat Glass” (podkreślenie własne).

51 — Zobacz przykładowo wyrok Akzo Nobel Chemicals i Akros Chemical/Komisja, C-550/07 P, EU:C:2010:512, pkt 54, 55 i przytoczone tam orzecznictwo.

52 — Zobacz wyrok KNP BT/Komisja, EU:C:2000:625, pkt 62.

53 — Idem.

76. Tytułem krótkiego komentarza, z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi wynika, że Guardian otrzymała najwyższą karę, chociaż jednocześnie jest najmniejszym z czterech producentów w strefie EOG. Jej udział w europejskim rynku szkła płaskiego stanowi zaledwie 13%, co plasuje ją daleko za Saint-Gobain (25%), Pilkington (24%) oraz Glaverbel (20%)⁵⁴. W 2004 r. obrót zrealizowany przez grupę Guardian w skali światowej wynosił 3,878 mld EUR, podczas gdy obrót Saint-Gobain był osiem razy większy (32,02 mld EUR), obrót Asahi/Glaverbel prawie trzy razy większy, a obrót Pilkington, zanim została wykupiona przez Nippon Sheet Glass⁵⁵, był porównywalny z tym, który osiągała Guardian.

77. Stwierdzam także, że wykluczenie sprzedaży wewnętrznej doprowadziło do zmniejszenia całkowitego rozmiaru rynku właściwego z 2,7 do 1,7 mld EUR, co, na poziomie wartości sprzedaży, bardzo znacząco zmienia względną wagę uczestnictwa każdej ze spółek w kartelu, czyli kryterium nałożone przez wytyczne z 2006 r.

78. Wreszcie nie rozumiem czym sytuacja grup wertykalnie powiązanych miałaby się obiektywnie różnić od sytuacji przedsiębiorstw niepowiązanych, jak zostało to wskazane w pkt 106 zaskarżonego wyroku, w sytuacji gdy kartel dotyczył wyłącznie cen stosowanych wobec klientów niepowiązanych. Jakie bowiem znaczenie ma różnica w strukturze przedsiębiorstw w kontekście obliczania grzywny? Jedyne istotne czynniki, które należy uwzględnić celem nadania karze proporcjonalnego i odstrasżającego charakteru to te, które faktycznie odzwierciedlają wagę i czas trwania naruszenia (co potwierdza brzmienie rozporządzenia nr 1/2003⁵⁶) oraz względną wagę udziału uczestników kartelu w rynku właściwym.

79. W tej kwestii podczas rozprawy Komisja zarzuciła, że nałożenie na nią obowiązku stałego uwzględniania przy obliczaniu grzywny sprzedaży wewnętrznej spowodowałoby duży wzrost wysokości grzywien nakładanych na wertykalnie powiązane grupy uczestniczące w kartelu. Wystarczy zauważyć, że zwiększenie grzywien dla grup wertykalnie powiązanych to efekt podjętej przez prawodawcę Unii decyzji, aby przy obliczaniu grzywien posługiwać się raczej pojęciem obrotu niż pojęciami wyniku finansowego czy zysku⁵⁷.

80. Z powyższego wynika, że nie stwierdzając naruszenia zasady równego traktowania adresatów spornej decyzji, Sąd naruszył prawo. W rezultacie zaskarżony wyrok należy uchylić.

d) Jak zaradzić tej dyskryminacji?

81. Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Trybunał może, jeżeli uchyla orzeczenie Sądu, wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeżeli stan sprawy na to pozwala, lub skierować sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd. Moim zdaniem stan sprawy pozwala na to, aby to Trybunał wydał orzeczenie w niniejszej sprawie.

82. Guardian jest jedynym producentem niepowiązanym, którego dotyczy sporna decyzja, a więc – także jedynym przedsiębiorstwem, które nie skorzystało z obniżenia grzywny wynikającego z wykluczenia sprzedaży wewnętrznej, z którego skorzystali inni adresaci decyzji.

54 — Zobacz „Pilkington et l'industrie du verre plat 2006” (Pilkington i przemysł szkła płaskiego w 2006 r.), s. 5, przytoczony w spornej decyzji, s. 36, przypis na dole strony.

55 — W piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów zostało wskazane, że udział Guardian w rynku stanowił 10–20% (właściwy wskaźnik to 15,7%, jeśli za podstawę wycenienia zostanie przyjęty całkowity rozmiar rynku o wartości 1,7 mld EUR), jednak w spornej decyzji rzezony udział wzrasta prawie do 25% ze względu na wykluczenie sprzedaży wewnętrznej w przypadku trzech pozostałych uczestników kartelu.

56 — Artykuł 23 ust. 3 stanowi wyłącznie, jak następuje: „Przy ustalaniu wysokości grzywny uwzględnia się ciężar i czas trwania naruszenia”, a wysokość grzywny niezaprzeczalnie została poddana ograniczeniu do 10% całkowitego obrotu przedsiębiorstwa biorącego udział w naruszeniu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym (art. 23 ust. 2 tego rozporządzenia) (w tym względzie zob. moją opinię w sprawie YKK i in./Komisja, C-408/12 P, w toku, przedstawioną w dniu 12 lutego 2014 r.).

57 — Przy czym, zgodnie z wytycznymi z 2006 r., Komisja może odstąpić od zasad w nich ustanowionych, jeśli uzasadni to w odpowiedni sposób.

83. Nie jest oczywiście już możliwe włączenie sprzedaży wewnętrznej innych adresatów spornej decyzji i zwiększenie ich grzywien, ponieważ nie wnieśli oni odwołania od spornej decyzji, która w ich przypadku stała się ostateczna⁵⁸.

84. Pozostaje do ustalenia, czy możliwe jest zlikwidowanie zaistniałej dyskryminacji poprzez obniżenie grzywny nałożonej na Guardian w sposób, który odzwierciedli ogólne obniżenie grzywien nałożonych na inne przedsiębiorstwa poprzez wykluczenie ich sprzedaży wewnętrznej.

85. Na rozprawie przed Trybunałem Komisja sprzeciwiła się takiej możliwości, podając dwa powody: grzywny nie byłyby już obliczane w ten sam sposób dla wszystkich uczestników kartelu, oraz grzywna nałożona na Guardian nie miałaby już wystarczająco odstrasżającego charakteru, zważywszy na wagę popełnionego naruszenia.

86. Nie podzielam stanowiska wyrażonego przez Komisję. Przyłączam się natomiast do rozwiązania przyjętego przez Sąd w wyroku JFE Engineering/Komisja⁵⁹.

87. Zamiast podwyższyć grzywny nałożone na producentów europejskich, Sąd obniżył grzywny nałożone na producentów japońskich, chociaż uznał, że Komisja nie oceniła właściwie rzeczywistego udziału producentów europejskich w naruszeniu. Sąd odrzucił rozwiązanie (w niniejszym przypadku bardziej logiczne) polegające na podwyższeniu wysokości grzywien w przypadku producentów, którzy zostali niesprawiedliwie uprzywilejowani, ponieważ Komisja wspomniała o możliwości takiego podwyższenia dopiero podczas rozprawy, oraz ze względu na to, że zainteresowani nie zostali wezwani do przedstawienia swoich uwag w tym przedmiocie. A fortiori, nie może być inaczej w niniejszej sprawie, w której jakkolwiek możliwość zmiany grzywny nałożonej na członków kartelu innych niż Guardian jest wykluczona.

88. Ponadto fakt, że nie sposób usunąć czynnika pociągającego za sobą nierówność traktowania, nie oznacza, iż nie należy chronić praw podmiotu dotkniętego tą nierównością traktowania.

89. Podobnie jest w dziedzinie służby publicznej, na przykład, gdy w wyniku odwołania uchylony zostaje etap konkursu otwartego, pokrzywdzonym kandydatom muszą zostać przywrócone ich prawa bez konieczności kwestionowania wszystkich wyników konkursu i bez naruszania uzasadnionych oczekiwań laureatów konkursu⁶⁰. W takiej sytuacji orzecznictwo z zakresu służby publicznej nakłada na sędziego obowiązek znalezienia sprawiedliwego rozwiązania, a niniejsza sprawa domaga się analogicznej odpowiedzi.

e) Wnioski pośrednie

90. Uważam zatem, że, aby zaradzić zaistniałej dyskryminacji, Trybunał winien zrekompensować wykluczenie sprzedaży wewnętrznej poprzez obniżenie kwoty grzywny nałożonej na Guardian proporcjonalnie do sprzedaży wewnętrznej na rynku właściwym. Rozwiązanie takie jest ponadto zgodne z wytycznymi z 2006 r. ze względu na to, że umożliwia ono odzwierciedlenie we właściwy sposób względnej wagi przedsiębiorstwa na rynku właściwym; można je także znaleźć w orzecznictwie Sądu⁶¹.

58 — Warto może zauważyć, że jeśli sprzedaż wewnętrzna zostałaby włączona do uwzględnianej wartości sprzedaży, całkowita kwota nałożonych grzywien wynosiłaby około 759,9 mln EUR, wraz ze szczególnie wysoką grzywną w wysokości około 335,4 mln EUR dla Saint-Gobain. Odpowiedź Komisji na pytania Sądu sugeruje, że w dniu przyjęcia spornej decyzji podwyżka całkowitej kwoty grzywny nałożonej na innych uczestników byłaby „nieproporcjonalna”, w szczególności dla naruszenia o krótkim czasie trwania. W tym względzie warto zauważyć, że inna grzywna w wysokości 896 mln EUR za udział w kartelu „Szkło samochodowe” została nałożona na Saint-Gobain w 2008 r., w sprawie Szkło samochodowe. Decyzją z dnia 28 lutego 2013 r. Komisja obniżyła grzywnę Saint-Gobain do 880 mln EUR, a grzywnę Pilkington – do 357 mln EUR z powodu błędów w obliczeniach. Zobacz także wyrok Compagnie de Saint-Gobain/Komisja, T-56/09 i T-73/09, EU:T:2014:160.

59 — EU:T:2004:221, pkt 566–579.

60 — Zobacz przykładowo wyrok Komisja/Albani i in., C-242/90 P, EU:C:1993:284, pkt 13–17.

61 — Wyrok JFE Engineering/Komisja, EU:T:2004:221 (zob. pkt 86 i nast. niniejszej opinii).

91. Zanim przejdę dalej, muszę jeszcze zbadać drugi podniesiony przez Guardian zarzut, który odnosi się (pośrednio) do określonej w procentach wartości, która powinna zostać zastosowana przy obniżeniu grzywny.

92. Drugi zarzut jest skierowany przeciwko pkt 21 i 22 zaskarżonego wyroku, w których Sąd uznał za dopuszczalne pismo Komisji z dnia 10 lutego 2012 r.

93. Guardian przypomina, że przed Sądem, w swojej odpowiedzi na skargę Komisja przemilczała to, jak można rozwiązać kwestię nierównego traktowania przy obliczaniu grzywien. W pytaniach z dnia 19 grudnia 2011 r. i z dnia 10 stycznia 2012 r. Sąd poprosił Komisję, aby ustosunkowała się do przedmiotowej kwestii. W swojej odpowiedzi z dnia 23 stycznia 2012 r. Komisja ograniczyła się jedynie do wskazania, że grzywna obniżona o blisko 40% nie miałaby wystarczająco odstrasżającego charakteru.

94. Dnia 16 stycznia 2012 r. Guardian zwróciła się do Sądu o pozwolenie na przedstawienie dodatkowych dowodów na poparcie swojej argumentacji zmierzającej do obniżenia grzywny. Pismem z dnia 31 stycznia 2012 r. Komisja sprzeciwiła się temu wnioskowi, wskazując, że wskazanie z opóźnieniem środków dowodowych naruszyłoby przysługujące jej prawo do obrony.

95. Po uwzględnieniu przez Sąd tego wniosku Guardian przedstawiła nowy dowód dnia 8 lutego 2012 r., czyli we wskazanym terminie.

96. Dnia 10 lutego 2012 r., czyli ostatniego dnia roboczego przed rozprawą z dnia 13 lutego 2012 r., Komisja skierowała do Sądu pismo, w którym określa swoje stanowisko w kwestii ewentualnego obniżenia grzywny. Według Guardian przedmiotowe pismo zawierało nowe elementy, których nie obejmowały akta sprawy.

97. Chociaż przedmiotowe pismo zostało złożone po terminie, w pkt 22 zaskarżonego wyroku, Sąd uznał je za dopuszczalne ze względu, z jednej strony, na „jego treść” oraz, z drugiej, „na fakt, że zostało ono dostarczone skarżącym, które mogły więc przedstawić swoje uwagi w jego przedmiocie podczas rozprawy”.

98. Według Komisji drugi zarzut jest bezzasadny, ponieważ zgodnie z art. 11 ust. 2 instrukcji dla sekretarza Sądu nic nie stałoby na przeszkodzie temu, aby Sąd zaakceptował przedstawioną z opóźnieniem odpowiedź⁶². Ponadto, ze względu na przysługujące mu nieograniczone prawo orzekania, Sąd mógłby wziąć pod uwagę okoliczności faktyczne przedstawione po terminie z zastrzeżeniem przestrzegania zasady kontradyktoryjności. Warunek ten w niniejszym przypadku miałby być spełniony, ponieważ Guardian mogła ustosunkować się do treści pisma z dnia 10 lutego 2012 r. podczas rozprawy. Fakt, że zdecydowała się tego nie zrobić, niczego by nie zmienił.

99. Komisja dodaje, że starała się odpowiedzieć pisemnie najszybciej jak to możliwe na pismo Guardian z dnia 8 lutego 2012 r. przekazując tej spółce i Sądowi swoje pismo z dnia 10 lutego 2012 r., i że mogłaby poprzestać na przedstawieniu swoich uwag podczas rozprawy.

100. Moim zdaniem Sąd nie mógł przyjąć przedmiotowego pisma, uzależniając dopuszczalność dokumentu przedstawionego po terminie od jego treści. Przyczyna jest prosta: regulamin postępowania przed Sądem oraz instrukcje dla sekretarza Sądu (w szczególności ich art. 11) szczegółowo określają warunki, w których mogą być przedstawione dowody lub wnioski dowodowe.

62 — Zobacz wyrok Vega Rodriguez/Komisja, T-285/02 i T-395/02, EU:T:2004:324, pkt 24.

Ponadto w zakresie dotyczącym treści rzeczonego pisma, do której odnosi się pkt 22 zaskarżonego wyroku, Sąd nie podał żadnego uzasadnienia, które pozwoliłoby zrozumieć powody usprawiedliwiające uznanie za dopuszczalne dowodów złożonych w przeddzień rozprawy z naruszeniem przepisów proceduralnych.

101. Choć bowiem Komisja zauważa, że prezes Sądu może w drodze wyjątku odroczyć termin zapadalności, wystarczy jednak podnieść, że w niniejszej sprawie Komisja otrzymała już jedno przedłużenie terminu⁶³ i wstrzymała się od wnioskowania o kolejne, które mogłyby usprawiedliwić przedstawienie z opóźnieniem przedmiotowych dokumentów⁶⁴. Zgodnie z art. 11 ust. 3 akapit drugi instrukcji dla sekretarza Sądu wnioski o przedłużenie terminu powinny być należycie uzasadnione i złożone w stosownym czasie przed upływem wyznaczonego terminu, termin może zostać przedłużony więcej niż jeden raz wyłącznie z nadzwyczajnych powodów⁶⁵. Zatem nie można przyjąć argumentu, że drugie przedłużenie mogłoby zostać przyznane w sposób „dorozumiany”.

102. Komisja powinna wiedzieć, że nie mogła dołączyć do akt sprawy: i) dokumentu zawierającego fakty i dane liczbowe jako odpowiedzi na argument podniesiony przez Guardian na początku postępowania, czyli cztery lata wcześniej; ii) w ostatniej chwili w przeddzień rozprawy⁶⁶; iii) po terminie, a więc z opóźnieniem; iv) bez wcześniejszego skonsultowania z Sądem dopuszczalności takiego działania, a więc bez jego pozwolenia; v) oraz bez usprawiedliwienia opóźnienia w uzupełnieniu swojej odpowiedzi z dnia 23 stycznia 2012 r. Argument, że Komisja po wysłaniu pisma do Sądu przekazała pismo Guardian, pozostaje bez wpływu na powyższe.

103. Stoję więc na stanowisku, że pismo Komisji było niedopuszczalne, a Sąd naruszył prawo, przyjmując je. Trybunał musi zatem usunąć przedmiotowe pismo z akt sprawy i nie może brać pod uwagę jego treści.

104. Zgodnie z tym, co podniosła Guardian, Komisja wykluczyła 1 mld EUR sprzedaży wewnętrznej z całkowitej wielkości rynku wynoszącej 2,7 mld EUR. Suma ta wynika z różnicy pomiędzy całkowitą kwotą sprzedaży szkła płaskiego przyjętą w spornej decyzji, a mianowicie 1,7 mld EUR (motyw 41 spornej decyzji), a całkowitą kwotą przyjętą w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, a mianowicie 2,7 mld EUR⁶⁷, i wynosi 37% początkowo przyjętej całkowitej wielkości rynku.

105. W związku z powyższym kwota grzywny nałożonej na Guardian powinna, po obniżeniu jej o 37%, zostać ustalona na kwotę 93 240 000 EUR zamiast 148 000 000 EUR.

B – W przedmiocie zarzutu trzeciego

106. Co do zasady Guardian twierdzi, że w niniejszej sprawie ze względu na czas trwania postępowania przed Sądem dopuszczono się naruszenia przysługującego jej podstawowego prawa do sprawiedliwego procesu w rozsądnym terminie, o którym mowa w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).

63 — W piśmie z dnia 6 stycznia 2012 r. Sąd odnotował zresztą: „in principle, no further extension of this time-limit will be granted”.

64 — Zgodnie z art. 11 ust. 3 instrukcji dla sekretarza Sądu wnioski o przedłużenie terminu powinny być należycie uzasadnione i złożone w stosownym czasie.

65 — Co więcej, zgodnie z art. 11 ust. 2 rzeczonych instrukcji (na którym próbuje opierać się Komisja): „Pisma procesowe, które wpływają do sekretariatu po upływie terminu do ich złożenia, mogą być przyjęte wyłącznie za zgodą prezesa” (podkreślenie własne).

66 — Zgadzam się z Guardian w twierdzeniu, że zasada równości broni i poszanowanie zasady kontryktoryjności wymagają, aby rozprawa ograniczała się, zasadniczo, jedynie do tych zawartych w aktach sprawy dowodów, których dotyczą wymiana zdań była prowadzona na piśmie. Sama możliwość bycia wysłuchanym podczas rozprawy w przedmiocie dowodów przedstawionych z opóźnieniem nie zapewnia poszanowania prawa do obrony (zob. wyrok AstraZeneca/Komisja, T-321/05, EU:T:2010:266, pkt 27).

67 — Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 100.

107. Podczas rozprawy Komisja wycofała podniesione wcześniej zarzuty niedopuszczalności w oparciu o wyroki *Gascogne i in.*⁶⁸. Komisja kwestionuje argumentację wnoszącą odwołanie również co do istoty. Kwestionuje ona to, że niniejsza sprawa ma pilny dla Guardian charakter, oraz zaprzecza, że opóźnienie po stronie Sądu mogłoby wyrządzić jej szkodę, skoro wniesiona przez Guardian skarga została oddalona. Komisja uważa, że jakiegokolwiek obniżenie przez Trybunał grzywny w niniejszym przypadku powinno być symboliczne lub niezwykle ograniczone.

1. Analiza

a) Wprowadzenie

108. Na wstępie należy przypomnieć, że art. 47 akapit drugi karty stanowi, że „[każdy] ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy”. Jak już wielokrotnie orzekał Trybunał, „omawiany artykuł dotyczy zasady skutecznej ochrony sądowej”⁶⁹. W związku z tym takie prawo, którego istnienie zostało potwierdzone przed wejściem w życie karty jako zasada ogólna prawa Unii, ma zastosowanie w ramach środka zaskarżenia skierowanego przeciw decyzji Komisji⁷⁰.

109. Jak bowiem przypominał Europejski Trybunał Praw Człowieka, „zgodnie z art. 6 [ust. 1 EKPC] sprawy muszą być rozpatrywane »w rozsądnym terminie«; konwencja podkreśla tym samym znaczenie przypisywane temu, aby *sprawiedliwość nie była wymierzana z opóźnieniami, które mogłyby zaszkodzić jej skuteczności i wiarygodności*» (podkreślenie własne)⁷¹.

110. Moim zdaniem właściwym sposobem naprawienia szkód wynikłych z naruszenia przez Sąd zasady rozsądnego terminu w sprawie takiej jak niniejsza byłoby – ze względów związanych z ekonomią procesową, ale także celem zagwarantowania natychmiastowego i skutecznego środka zaradczego – obniżenie grzywny, a nie – pozostawienie w gestii stron wniesienia skargi o odszkodowanie do Sądu, który, z definicji, wykazał się brakiem poszanowania przedmiotowej zasady i nie był w stanie wydać orzeczenia w rozsądnym terminie.

111. Paradoksem jest bowiem fakt, że nie jest możliwe naprawienie przewlekłości postępowania sądowego inaczej niż poprzez wniesienie następnej skargi, która pociąga za sobą konieczność poniesienia kolejnych kosztów (zarówno przez strony, jak i społeczeństwo) i dalsze opóźnienia.

112. Rzecznik generalny P. Léger zauważył dodatkowo w pkt 67 swojej opinii *Baustahlgewebe/Komisja*⁷²: „[p]onownie bez przesądzenia o nieracjonalnym charakterze terminu na wydanie orzeczenia przez Sąd, ani o części odpowiedzialności, która by na nim spoczywała w takim przypadku, nie można powierzyć organowi sądowemu zadania polegającego na wydaniu rozstrzygnięcia w przedmiocie zawinionego lub bezprawnego charakteru jego własnego zachowania. Byłoby to niewątpliwie niezgodne z określoną w art. 6 ust. 1 [EKPC] zasadą rozpatrywania sprawy przez bezstronny sąd. Naruszenia tego trudno byłoby moim zdaniem uniknąć w przypadku, gdyby sprawa

68 — Wyroki: *Gascogne Sack Deutschland* (dawniej *Sachsa Verpackung*)/Komisja, C-40/12 P, EU:C:2013:768; *Kendrion NV*/Komisja, C-50/12 P, EU:C:2013:771 i *Groupe Gascogne SA*/Komisja, C-58/12 P, EU:C:2013:770 (zwane dalej „wyrokami *Gascogne i in.*”).

69 — Zobacz w szczególności wyrok *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland*/Komisja, C-385/07 P, EU:C:2009:456 (zwany dalej „wyrokiem *Der Grüne Punkt*”), pkt 179 i przytoczone tam orzecznictwo. Trybunał wielokrotnie stwierdził, iż prawo do sprawiedliwego procesu takie, jak wynikające w szczególności z art. 6 europejskiej Konwencji praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC”), stanowi prawo podstawowe, którego Unia Europejska przestrzega jako zasady ogólnej zgodnie z art. 6 ust. 2 TUE (zob. w szczególności wyrok *Legris Industries*/Komisja, C-289/11 P, EU:C:2012:270, pkt 36).

70 — Zobacz w szczególności wyrok *Der Grüne Punkt*, EU:C:2009:456, pkt 178 i przytoczone tam orzecznictwo. Zobacz przykładowo wyrok ETPC z dnia 23 kwietnia 1987 r. w sprawie *Erkner i Hofauer* przeciwko Austrii (skarga nr 9616/81, § 66).

71 — Zobacz wyrok ETPC z dnia 24 października 1989 r. w sprawie *H.* przeciwko Francji, seria A, nr 162, § 58.

72 — C-185/95 P, EU:C:1998:37.

została odesłana do innego składu sędziowskiego, ponieważ, jeśli przyjmemy podejście Trybunału w Strasburgu, ta zmiana składu sądu orzekającego może nie wystarczyć do całkowitego zatarcia wrażenia stronniczości, które powstałoby wskutek wydania przez organ sądowy orzeczenia we własnej sprawie [...]”.

113. Takie było także zdanie rzecznik generalnej J. Kokott w opiniach w sprawach Solvay/Komisja⁷³.

114. Było to także podejście przyjęte przez Trybunał w wyroku Baustahlgewebe/Komisja⁷⁴. Według rzecznik generalnej J. Kokott podejście takie zapewnia „[s]kuteczne stosowanie prawa konkurencji [...] poprzez stwierdzenie naruszenia i zobowiązanie danego przedsiębiorstwa do jego zakończenia. Grzywna ustalona wcześniej przez Komisję lub przez Sąd ma skutek odstrasżający w stosunku do innych podmiotów gospodarczych. [Trybunał] nie podważa jej proporcjonalności do okoliczności faktycznych [i] dokonuje jedynie pewnego rodzaju potrącenia między wcześniej nałożoną grzywną a kwotą, którą uznaje się za odpowiednią rekompensatę za zbyt długi czas trwania postępowania” (pkt 332).

115. Rzecznik dodała, że „[b]iorąc pod uwagę względy ekonomii procesowej i konieczność zapewnienia zainteresowanemu przedsiębiorstwu bezpośrednich i skutecznych środków prawnych, Trybunał powinien – tam, gdzie to możliwe, a więc w przypadku nałożenia grzywny – kierować się nadal rozwiązaniem zaprezentowanym w wyroku [Baustahlgewebe/Komisja]” (pkt 331).

116. Ponadto, w niektórych krajowych systemach prawnych, stwierdzenie przez sędziego niezachowania rozsądnego terminu⁷⁵ w sprawie karnej ma bezpośredni wpływ na zasądzoną karę.

117. Jednakże, w niedawno wydanym przez wielką izbę wyroku (Groupe Gascogne/Komisja, EU:C:2013:770), Trybunał jasno wypowiedział się na rzecz przyjęcia innego rozwiązania: wykluczając możliwość żądania ukarania naruszenia zasady rozsądnego terminu w ramach odwołania (pkt 84) orzekł on, odnosząc się do art. 47 karty i nie przytaczając art. 6 ust. 1 EKPC, że podobne naruszenie przedmiotowej zasady przez sąd Unii może być naprawione jedynie w drodze wniesienia skargi o odszkodowanie przed Sąd (pkt 83), który jest organem właściwym do rozpatrywania wniesionych przeciwko Unii skarg w zakresie odpowiedzialności pozaumownej.

118. Choć Trybunał wydał takie rozstrzygnięcie w wyroku Der Grüne Punkt (EU:C:2009:456), to jednak w tej sprawie, choć Komisja stwierdziła nadużycie pozycji dominującej, nie zostałyby nałożona żadna grzywna, co nie miało miejsca w sprawach Gascogne i in.

119. Stoję na stanowisku, że należy uznać, iż w wyroku Groupe Gascogne/Komisja (EU:C:2013:770), Trybunał w sposób wyraźny odszedł od podejścia polegającego na obniżeniu grzywny w celu naprawienia szkody wynikającej z naruszenia zasady rozsądnego terminu. Z tego względu jestem więc zmuszony rozpatrywać niniejszą sprawę, opierając się na innych częściach wyroku w sprawie Groupe Gascogne przeciwko Komisji, które ukierunkują moje rozumowanie.

120. Po pierwsze, Trybunał orzekł, że w przypadku braku wpływu przewlekłości postępowania na rozstrzygnięcie sporu naruszenie zasady rozsądnego terminu nie może doprowadzić do uchylecia zaskarżonego wyroku w ramach odwołania. Ponieważ spółki, których dotyczyło postępowanie, nie przedstawiły Trybunałowi żadnych danych pozwalających na wykazanie, że naruszenie przez Sąd zasady rozsądnego terminu mogło mieć wpływ na rozstrzygnięcie zawisłych przed nim sporów, Trybunał oddalił wniesione przez te spółki żądania uchylecia wydanych w ich sprawie wyroków Sądu.

73 – C-109/10 P, EU:C:2011:256, pkt 325–332; C-110/10 P, EU:C:2011:257, pkt 166–173.

74 – EU:C:1998:608.

75 – W kwestii tego, jaki okres czasu może być uznany za „rozsądny” (w odniesieniu do art. 6 EKPC oraz orzecznictwa ETPC), zob. w szczególności, opinię rzecznika generalnego R. Widdershovena przy Raad van State (Królestwo Niderlandów) z dnia 23 października 2013 r., dostępną na stronie: <http://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2013:1586>.

121. Po drugie, jak już wyjaśniłem, Trybunał powołał Sąd jako jedyny organ sądowy właściwy do wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie naruszenia zasady rozsądnego terminu. Zasada ta jest obecnie jednoznaczna: „żądanie naprawienia szkody spowodowanej nieprzebraniem przez Sąd rozsądnego terminu do wydania orzeczenia nie może być bezpośrednio przedłożone Trybunałowi w ramach odwołania, lecz należy je złożyć do samego Sądu” (pkt 84 wyroku *Groupe Gascogne/Komisja*, EU:C:2013:770). Następnie Trybunał przedstawił szczegółowo kryteria pozwalające na dokonanie oceny tego, czy Sąd przestrzegał zasady rozsądnego terminu do wydania orzeczenia (pkt 85–87), dochodząc w pkt 88 do wniosku, że „[d]o Sądu będzie również należało dokonanie oceny zarówno materialnego charakteru podnoszonej szkody, jak i związku przyczynowego między szkodą a przewlekłością spornego postępowania sądowego, podczas badania dostarczonych w tym celu dowodów” (podkreślenie własne). Użycie przysłówka „również” winno wiązać się z tym, że ocena określonych powyżej kryteriów należy do właściwości tego samego sądu, który został wskazany na początku i na końcu wyводу Trybunału, czyli Sądu Unii Europejskiej. Przyjmując takie rozumienie wyroku *Groupe Gascogne/Komisja* (EU:C:2013:770), trzeci z podniesionych przez *Guardian* zarzutów należałoby uznać za niedopuszczalny. Wyrok ten jednak można zrozumieć inaczej, gdyż w wyroku tym nieco paradoksalnie sam Trybunał wydaje orzeczenie w kwestii tego, czy miało miejsce naruszenie rzeczony zasady, uznając je za wystarczająco istotne naruszenie prawa Unii. Wniosek ten oparł na tym, że ani złożoność sporu, ani zachowanie stron, ani występowanie kwestii incydentalnych nie mogą uzasadniać długości postępowania przed Sądem.

122. Z całokształtu dotyczących zasady rozsądnego terminu rozważań, jakie przeprowadził Trybunał w wyroku *Groupe Gascogne/Komisja* (EU:C:2013:770) zdaje się zatem wynikać, że z trzech warunków, które muszą być spełnione, aby ustalić istnienie odpowiedzialności pozaumownej Unii Europejskiej, a mianowicie: istnienia przepisu prawa Unii, którego celem jest ochrona jednostek (jak to jest w przypadku zasady rozsądnego terminu), wystarczająco istotnego naruszenia tego przepisu oraz istnienia związku przyczynowego między tym naruszeniem a poniesioną szkodą, Sąd winien zbadać jedynie to, czy spełniony jest ostatni warunek, w tym także – oszacować rozmiary poniesionej szkody.

123. Jeśli Trybunał wykluczy pierwszą z zaproponowanych wykładni wyroku *Groupe Gascogne/Komisja* (EU:C:2013:770), co powinno pociągnąć za sobą uznanie zarzutu trzeciego za niedopuszczalny i zastosowanie w niniejszej sprawie metodologii zastosowanej przezeń w sprawie *Groupe Gascogne/Komisja*, będzie musiał on wydać rozstrzygnięcie w przedmiocie tego, czy doszło do naruszenia zasady rozsądnego terminu.

b) Rozpatrywana sprawa

124. W celu zbadania tej kwestii w niniejszej sprawie oprę się na wyroku *Baustahlgewebe/Komisja* (EU:C:1998:608) oraz na wyrokach *Gascogne i in.*, w których Trybunał stwierdził naruszenie zasady rozsądnego terminu.

125. W wyroku *Baustahlgewebe/Komisja* (EU:C:1998:608, pkt 29), Trybunał określił kryteria, według których należy oceniać łączny czas trwania postępowania, oraz, w szczególności, niewyjaśnione okresy bezczynności, a mianowicie ich „rzeczywiste znaczenie” dla skarżącego, złożoność sprawy oraz zachowanie skarżącego, który mógłby przyczynić się do zaistniałego opóźnienia.

126. W sprawie *Baustahlgewebe/Komisja* łączny czas trwania postępowania przed Sądem wyniósł 5 lat i 6 miesięcy. Trybunał zwrócił uwagę na niewyjaśnioną i według niego nieusprawiedliwioną długość dwóch okresów bezczynności obejmujących, po pierwsze, 2 lata i 8 miesięcy dzielące zakończenie pisemnego etapu postępowania od wszczęcia jego etapu ustnego, a także 22 miesiące dzielące zamknięcie ustnego etapu postępowania od ogłoszenia wyroku przez Sąd (pkt 45, 46).

127. W sprawach Gascogne i in. łączny czas trwania postępowania przed Sądem wyniósł 5 lat i 9 miesięcy, a Trybunał orzekł, że taki okres trwania postępowania „nie może być uzasadniony jakkolwiek z okoliczności właściwych niniejszej sprawie” (pkt 91).

128. Według Trybunału „niezależnie od tego, czy byłaby to złożoność sporu, zachowanie stron czy też zaistnienie kwestii incydentalnych” (pkt 92), nic nie usprawiedliwia faktu, że okres, jaki upłynął pomiędzy zakończeniem pisemnego etapu postępowania a wszczęcia jego etapu ustnego, trwał 3 lata i 10 miesięcy.

129. Jeśli zastosuję powyższe kryteria w niniejszej sprawie, dojdę do takich samych wniosków na podstawie następujących ustaleń.

130. Przede wszystkim podczas łącznego okresu trwania postępowania, który wynosi prawie 4 lata i 7 miesięcy, ponad 3 lata i 5 miesięcy⁷⁶ upłynęło pomiędzy zamknięciem pisemnego etapu postępowania a wydaniem przez Sąd decyzji o otwarciu jego ustnego etapu bez podejmowania w tym czasie jakiegokolwiek innej czynności procesowej i bez żadnego wyraźnego powodu⁷⁷. Okoliczności niniejszej sprawy – niezależnie od tego, czy byłaby to złożoność sporu, zachowanie stron czy też zaistnienie kwestii incydentalnych – nie mogą tłumaczyć długości tego okresu.

i) W przedmiocie złożoności sporu

131. Niniejsza sprawa nie może być określona jako złożona, gdyż argumenty Guardian opierały się na notatkach odnoszących się do kilku spotkań uczestników kartelu funkcjonującego trochę ponad rok i jeden miesiąc⁷⁸. Wszystkie dokumenty były sporządzone w języku angielskim – w języku postępowania⁷⁹.

132. Pomimo że w wyroku Baustahlgewebe/Komisja (EU:C:1998:608) stwierdzono, iż postępowanie „wymagało przeprowadzenia pogłębionej analizy stosunkowo obszernych dokumentów”, nie było to wystarczające, aby Trybunał mógł uznać, że złożoność sprawy stanowiła usprawiedliwienie dla długości postępowania.

76 — Zastąpienie prezesa izby, E. Moavera Milanesiego, przez sędziego H. Kanninena, ze skutkiem od dnia 25 listopada 2011 r., nie może stanowić okoliczności mającej znaczenie dla tej kwestii, ponieważ, po pierwsze, miało to miejsce ponad 3 lata i 4 miesiące po zamknięciu pisemnego etapu postępowania, i po, drugie, jak słusznie zauważyła rzecznik generalna J. Kokott w sprawie Solvay/Komisja (EU:C:2011:256, pkt 343), „rozumie się samo przez się, że problemy dotyczące wewnętrznej organizacji Sądu – na przykład takie, które związane są z okresowym odnowieniem składu sędziowskiego albo z niemożnością uczestniczenia przez sędziów w posiedzeniach – nie mogą działać na szkodę podsądnego”. Zobacz podobnie jej opinia w sprawie Solvay/Komisja, EU:C:2011:257, pkt 184.

77 — Guardian utrzymuje w istocie, że trudno jest pogodzić okres 3 lat i 5 miesięcy, który upłynął pomiędzy zamknięciem pisemnego etapu postępowania a wydaniem decyzji o otwarciu jego ustnego etapu, z postawą Sądu polegającą na braku szczególnych starań, które miałyby na celu zbadanie stanu faktycznego i materiału dowodowego, a która to postawa objawiła się brakiem pytań pisemnych dotyczących okoliczności faktycznych. Dodam, że rażące jest zestawienie rzezonego okresu ze sposobem, w jaki Sąd potraktował kwestię sprzedaży wewnętrznej, która była przedmiotem pierwszego podniesionego przez Guardian zarzutu; Sąd nie tylko nie przeanalizował orzecznictwa Trybunału w tej materii (KNP BT/Komisja, EU:C:2000:625), ale nawet o nim nie wspomina, a wręcz oddalił się od niego w zaskarżonym wyroku, mimo że zostało ono powołane przez Guardian.

78 — Według Guardian jej argumenty opierały się na notatkach odnoszących się do zaledwie „trzech kontaktów z konkurentami, dwóch oświadczeń złożonych przez przedsiębiorstwa i dwóch lub trzech spotkań”.

79 — W niniejszej sprawie Sąd miał zbadać jedynie ograniczoną liczbę załączników, i były to głównie notatki dotyczące trzech kontaktów z konkurentami (łącznie 17 stron), a także krótkie fragmenty dwóch złożonych przez przedsiębiorstwa oświadczeń. Wszystkie te dokumenty zostały sporządzone w języku postępowania (a mianowicie w języku angielskim, który jest znany właściwie prawie przez wszystkich, w odróżnieniu do języka słowackiego czy maltańskiego, aby podać tylko kilka przykładów).

133. W sprawach Gascogne i in. wydana przez Komisję decyzja została skierowana do 25 adresatów (w postępowaniu uczestniczyło prawie tyle samo spółek), spośród których 15 wniosło do Sądu skargę o stwierdzenie nieważności rzeczonej decyzji. W niniejszej sprawie sporna decyzja ma zaledwie dziewięciu adresatów (i cztery spółki uczestniczące w postępowaniu, a mianowicie: Guardian, Asahi/Glaverbel, Pilkington, oraz Saint-Gobain), spośród których wyłącznie Guardian wniosła skargę do Sądu⁸⁰.

134. Sprawa Baustahlgewebe/Komisja dotyczyła decyzji skierowanej do czternastu producentów (spośród których jedenastu wniosło skargę w trzech różnych językach), w ramach której miały miejsce dwa przeprowadzone w całości etapy wymiany pism procesowych⁸¹. Jednakże w sprawie Baustahlgewebe/Komisja Sąd przeprowadził rozprawę 9 miesięcy wcześniej niż w przedmiotowej sprawie!

135. Ponadto zarzuty podniesione przez Guardian nie odznaczają się szczególnie wysokim stopniem trudności. Na poparcie swych żądań dotyczących stwierdzenia częściowej nieważności spornej decyzji Guardian podniosła jeden zarzut, oparty na błędach w ocenie okoliczności faktycznych dotyczących okresu jej uczestnictwa w kartelu i geograficznego zasięgu kartelu. Żądania obniżenia kwoty grzywny opierały się na trzech zarzutach. Pierwszy z nich miał na celu wyciągnięcie konsekwencji z zarzutu dotyczącego częściowego stwierdzenia nieważności. W drugim Guardian podniosła kwestię naruszenia zasady niedyskryminacji i obowiązku uzasadnienia. Natomiast trzeci zarzut dotyczył błędu w ocenie roli, jaką odegrała Guardian w kartelu.

ii) W przedmiocie kwestii incydentalnych

136. Podobnie jak w sprawach Gascogne i in., żadne środki organizacji postępowania przyjęte przez Sąd nie miały wpływu na przerwanie lub opóźnienie postępowania w niniejszej sprawie.

iii) W przedmiocie rzeczywistego znaczenia niniejszej sprawy dla Guardian oraz jej zachowania podczas trwania postępowania

137. Dla Guardian przedmiotowa sprawa ma bardzo duże znaczenie. Grzywna w wysokości 148 mln EUR (w porównaniu z 9,9 mln EUR w sprawie, w której wydano wyrok Groupe Gascogne/Komisja, EU:C:2013:770) stanowi w rzeczywistości 4% jej całkowitego obrotu. Ponadto Guardian w żaden sposób nie utrudniała i nie opóźniała działań wymiaru sprawiedliwości. Złożona przez nią skarga wszczynająca postępowanie liczy zaledwie 49 stron, ponadto Guardian odrzuciła możliwość drugiej wymiany pism (co jest rzadko spotykane w sprawach z zakresu prawa konkurencji)⁸².

138. Ponadto Guardian trzykrotnie zwracała uwagę Sądu na fakt, że nie został jeszcze wyznaczony termin rozprawy i za każdym razem podkreślała, że od zamknięcia pisemnego etapu postępowania upłynął już dość długi czas⁸³, a także zwróciła pisemnie uwagę Sądu na to, że ustny etap postępowania pozostawał w zagadkowy sposób otwarty jeszcze cztery miesiące po rozprawie bez żadnych pytań skierowanych przez Sąd do stron.

80 — Wobec tego nie było konieczne, aby Sąd brał pod uwagę kwestię „powiązań”, która może wystąpić w przypadku skarg równoległych i która także może mieć wpływ na czas trwania postępowania (zob. przykładowo wyrok Imperial Chemical Industries/Komisja, T-214/06, EU:T:2012:275, pkt 314).

81 — EU:C:1998:608, pkt 35, 47.

82 — Zobacz opinię rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie Solvay/Komisja, EU:C:2011:256, pkt 340. Zobacz podobnie jej ww. opinię w sprawie Solvay/Komisja, EU:C:2011:257, pkt 181.

83 — W tym celu Guardian złożyła nawet u prezesa Sądu oficjalny wniosek o rozpatrzenie sprawy w pierwszej kolejności.

139. Wreszcie Sąd nie skierował do stron żadnego pisemnego zapytania, co mogłoby opóźnić otwarcie ustnego etapu postępowania, zadowolając się zadaniem podczas rozprawy pytania odnoszącego się do okoliczności faktycznych. Ponadto wydaje się, że Sąd nie podjął żadnych działań zmierzających do przyspieszenia postępowania podczas okresu ewidentnej beczynności, który wynosił trzy lata i pięć miesięcy. Z powyższego wnioskuję, że postępowanie przed Sądem w niniejszej sprawie stanowi naruszenie art. 47 akapit drugi karty ze względu na nieprzestrzeganie wymogów związanych z dochowaniem rozsądnego terminu do wydania orzeczenia, co stanowi wystarczająco istotne naruszenie przepisu prawa mającego na celu przyznanie praw jednostkom⁸⁴.

140. Jak wynika z ww. wyroku w sprawie *Groupe Gascogne/Komisja* (EU:C:2013:770), skoro Guardian uważa, że istnieje związek przyczynowy pomiędzy jej obecnymi trudnościami finansowymi podniesionymi w złożonym przez nią odwołaniu a naruszeniem przez Sąd zasady rozsądnego terminu do wydania orzeczenia⁸⁵, ma ona prawo do podniesienia tego w ramach skargi wniesionej do Sądu na podstawie art. 235 WE i art. 288 akapit drugi WE (obecnie art. 268 WE i art. 340 akapit drugi TFUE)⁸⁶.

141. W tym zakresie z rzeczonego orzecznictwa Trybunału wynika, że „do Sądu będzie również należało dokonanie oceny zarówno materialnego charakteru podnoszonej szkody, jak i związku przyczynowego między szkodą a przewlekłością spornego postępowania sądowego, podczas badania dostarczonych w tym celu dowodów” (pkt 88 rzeczonego wyroku).

142. W tym względzie należy podkreślić, że „w przypadku skargi o odszkodowanie opartej na naruszeniu przez Sąd art. 47 akapit drugi karty, polegającym na nieprzestrzeganiu przez niego wymogów związanych z dochowaniem rozsądnego terminu do wydania orzeczenia, do Sądu należy, zgodnie z art. 340 akapit drugi TFUE, uwzględnienie zasad ogólnych mających zastosowanie w porządkach prawnych państw członkowskich przy okazji rozpoznawania skarg dotyczących podobnych naruszeń. W tym kontekście Sąd w szczególności powinien zbadać, czy jest możliwe określenie, poza istnieniem szkody materialnej, wystąpienia szkody niematerialnej, jakiej doznała strona w następstwie przekroczenia terminu i która to szkoda w danym przypadku powinna zostać w odpowiedni sposób naprawiona” (pkt 89 rzeczonego wyroku).

143. Wreszcie „to [...] Sąd – orzekając w innym składzie niż ten, który rozpoznawał spór zapoczątkowujący postępowanie, którego czas trwania jest krytykowany, oraz stosując kryteria zdefiniowane w pkt 85–89 [wyroku *Groupe Gascogne/Komisja*] – jest zgodnie z art. 256 ust. 1 TFUE właściwy, aby wydać rozstrzygnięcie w przedmiocie takich żądań odszkodowawczych” (pkt 90).

IV – W przedmiocie kosztów

144. Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest zasadne i Trybunał wydaje orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, Trybunał rozstrzyga o kosztach. Zgodnie z art. 138 § 3 owego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tego regulaminu, w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej z stron każda z nich pokrywa własne koszty.

84 — Wyrok *Bergaderm i Goupil/Komisja*, C-352/98 P EU:C:2000:361, pkt 42.

85 — Guardian podnosi szkody wynikłe: a) ze straty poniesionej z tytułu tymczasowej zapłaty grzywny w wysokości 111 milionów EUR; b) z kosztu ustanowienia gwarancji bankowej w odniesieniu do pozostałej kwoty grzywny (30 000 EUR miesięcznie) i zwraca się do Trybunału o znaczne obniżenie kwoty grzywny w celu zrekompensowania naruszenia zasady rozsądnego terminu, którą to rekompensatę Guardian szacuje na 25% wysokości grzywny przed jakimkolwiek obniżeniem tej kwoty zgodnie z żądaniami zawartymi w ramach pierwszego zarzutu.

86 — Zobacz opinię w sprawie *Groupe Gascogne/Komisja*, C-58/12 P, EU:C:2013:360, pkt 148. Podzielał opinię rzecznik generalnej E. Sharpston, która w pkt 149 tej opinii w kwestii „zdarzenia stanowiącego podstawę” pozaumownej odpowiedzialności Unii w rozumieniu art. 46 statutu wyjaśnia, że chodzi o ustalenie przez Trybunał, iż w postępowaniu przed Sądem doszło do nieuzasadnionego opóźnienia. Wynika z tego, że pięcioletni termin przedawnienia na wniesienie skargi o odszkodowanie rozpocząłby bieg, poczynawszy od daty wydania wyroku przez Trybunał.

145. W odniesieniu do niniejszego odwołania, zważywszy na fakt, że Komisja przegrała sprawę, należy ją obciążyć kosztami poniesionymi przez Guardian. Jednocześnie, ze względu na to, iż zarówno żądania Guardian, jak i Komisji zostały częściowo uwzględnione w ramach postępowania w pierwszej instancji, należy stwierdzić, że każda z nich ponosi własne koszty związane z tym postępowaniem.

V – Wnioski

146. W świetle powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, aby orzekł w następujący sposób:

- stwierdzić, że w wyroku Guardian i in./Komisja (T-82/08, EU:T:2012:494) Sąd Unii Europejskiej naruszył prawo ze względu na to, iż uznał za dopuszczalne pismo Komisji Europejskiej z dnia 10 lutego 2012 r., podczas gdy, ze względu na to, że zostało ono przedstawione po terminie, powinien on być stwierdzić niedopuszczalność rzeczonego pisma i usunąć je z akt sprawy;
- uchylić rzeczone wyrok w zakresie, w jakim Sąd naruszył prawo, potwierdzając decyzję Komisji wykluczającą sprzedaż wewnętrzną z obliczenia grzywny nałożonych na pozostałych adresatów decyzji, dyskryminując tym samym wnoszące odwołanie;
- w rezultacie, obniżyć kwotę grzywny nałożonej na wnoszące odwołanie o 37%, ustalając jej wysokość na 93 240 000 EUR zamiast na 148 000 000 EUR;
- stwierdzić, że Sąd nie wydał orzeczenia w rozsądnym terminie;
- stwierdzić, że każda ze stron ponosi własne koszty postępowania w pierwszej instancji oraz że Komisja Europejska zostaje obciążona całością kosztów związanych z niniejszym postępowaniem odwoławczym.